Griffier van de Staten

Geleidebrief informatief

Provincie Zeeland

Naam voorstel **15000362**	**Brief GS van 6 januari 2015 met bevolkings- en huishoudenprognose Zeeland 2014**		
Betreft vergadering	Commissie BFW		23 januari 2015
Te verzenden aan	Commissie BFW via SIS		
Verzenddatum	13 januari 2015		
Commissiegriffier	Margreeth Trimpe	0118 - 63 14 37	me.trimpe@zeeland.nl
Statenadviseur			
Inhoudelijk ambtenaar	Léon Kaagman	0118 – 63 19 40	lg.kaagman@zeeland.nl
Verantwoordelijk bestuurder	G.R.J. van Heukelom		

Inhoudelijk	
Aanleiding	Actualisatie van prognose uit 2013 voor Zeeland en de 13 gemeenten
Bevoegdheid	GS
Wat is het voorstel?	Kennis te nemen van de informatie.
Toelichting	De provincie Zeeland maakt op regelmatige basis een eigen bevolkings- en huishoudenprognose. In deze prognose worden de verwachting ten aanzien van de bevolkingsomvang en het aantal huishoudens, gesplitst naar de verschillende regio's. De ontwikkelingen hebben gevolgen voor beleid. Op de samenhangende aanpak wordt in het jaarplan Nieuwe Wegen verder ingegaan.
Kosten en dekking	n.v.t.
Overige informatie	De brief wordt ter kennisneming geagendeerd voor de commissie BFW.

15000362

Gedeputeerde Staten

Provincie Zeeland

bericht op brief van:

uw kenmerk:

ons kenmerk: 14019024

afdeling: Ruimte

bijlage(n): 2

behandeld door: Léon Kaagman

doorkiesnummer: 0118-631940

onderwerp: Bevolkings- en Huishoudenprognose Zeeland 2014

de voorzitter van Provinciale Staten
t.a.v. de statengriffier

PROVINCIE ZEELAND
AFD. SG AMBT.
AFD. TERMIJN Joosse
DATUM - 9 JAN. 2015
DOC.NR. 15000362
ZAAK NR.
CLASS.

verzonden: 09 JAN. 2015

Middelburg, 6 januari 2015

Geachte voorzitter,

De Provinciale Bevolkings- en Huishoudenprognose van de Provincie Zeeland 2014 is gereed. Deze vervangt de prognose uit 2012. De Provincie Zeeland gebruikt deze gegevens als basis voor het beleid, en stelt het ter beschikking aan andere partijen voor eigen gebruik.

Om de twee á drie jaar maakt de Provincie Zeeland een eigen bevolkings- en huishoudenprognose voor Zeeland en de 13 gemeenten. Het maken van een eigen prognose heeft als meerwaarde dat met de inbreng van lokale kennis, prognoses gemaakt kunnen worden die beter aansluiten op de Zeeuwse situatie. De prognose doet uitspraken over de bevolkingsomvang, vergrijzing en ontgroening, basisschoolleerlingen, beroepsbevolking, huishoudenomvang, huishoudentypes en huishoudenleeftijden. Er zijn andere prognoses op regionaal niveau beschikbaar gesteld door de rijksoverheid (Primos, PEARL/CBS).

Bevolkingsomvang

Net als bij de vorige prognose wordt verwacht dat de bevolking van Zeeland gaat dalen. Tot 2020 zal er sprake zijn van stabiele tot licht dalende bevolkingsomvang. In de praktijk betekent dit dat er jaren van lichte daling en soms ook nog jaren van lichte groei kunnen voorkomen. In 2014 was sprake van een lichte groei na drie jaar krimp (zie PZC 2 januari 2015). Dergelijke schommelingen kunnen zich voordoen bij incidentele ontwikkelingen die vertrek- of vestigingsoverschotten veroorzaken en bij ontwikkelingen die het aantal sterftegevallen beïnvloeden, zoals zachte of strenge winters en griepepidemieën. De lichte groei zou wellicht verklaard kunnen worden door de zeer zachte winter waardoor het aantal sterftegevallen in 2014 ongeveer 300 lager is dan in 2013. Andere verklaringen kunnen pas gevonden worden als de definitieve CBS-cijfers beschikbaar zijn.

De daling van de Zeeuwse bevolking versnelt na 2020 door een oplopend sterfteoverschot, uiteindelijk is de daling tot 2030 bijna 10.000. Ondanks een instroom van migranten uit het buitenland is de verwachting dat het migratiesaldo licht negatief blijft. Dit komt door het vertrek van jongeren die elders gaan studeren en de afgenomen immigratie van jonge gezinnen en ouderen vanuit de rest van Nederland. Sinds 2005 is een trendbreuk waarneembaar waarbij het vestigingsmilieu in de grote steden dermate aantrekkelijk is geworden dat afgestudeerden en jongeren in mindere mate terugkeren naar Zeeland. Uiteindelijk is het sterfteoverschot (jaarlijks meer sterfte dan geboorte) de basisoorzaak van de afname van de bevolking. Overigens is bij een prognose geboorte en sterfte vrij accuraat te voorspellen in tegenstelling tot migratiestromen.

Provinciehuis Middelburg
Bezoekadres: Abdij 6
4331 BK Middelburg

Postadres:
Postbus 6001
4330 LA Middelburg

www.zeeland.nl
T: 0118 - 631011
F: 0118 - 626949

Bij de prognose blijft de bevolking van de Zeeuws Vlaamse gemeenten ondanks de toegenomen immigratie van Belgen krimpen. De bevolking van Schouwen-Duiveland daalt relatief echter het snelst. Ook bij Borsele, Noord-Beveland, Veere en Vlissingen is een bevolkingsdaling te zien. De gemeenten Goes, Tholen, Kapelle, Middelburg en Reimerswaal laten wel een groei van de bevolking zien. De daling van de bevolking in Zeeland is dan ook geen Zeeuws-Vlaams probleem meer nu er steeds meer Zeeuwse gemeenten mee te maken krijgt. Ook binnen gemeenten kunnen structureel groeiende en –krimpende dorpen soms naast elkaar voorkomen.

Leeftijden
De verwachte bevolkingsdaling mag dan relatief klein zijn, de veranderende samenstelling van de bevolking qua leeftijdsopbouw is qua aard en omvang veel ingrijpender. Het aantal jongeren neemt licht af, het aantal personen tussen 30 en 60 neemt sterk af, terwijl het aantal mensen tussen 60 en 80 juist toeneemt. Het aantal 80-plussers gaat zelfs verdubbelen. Het aantal 65+ -ers groeit naar 30% in 2030, het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd neemt met 5000 af de komende tien jaar. De potentiële beroepsbevolking (15-67-jarigen) neemt tot 2030 met meer dan 30.000 (12%) af.

Huishoudens
Het aantal huishoudens neemt nog met 5700 toe tot 2026. Dit betekent in principe dat de Zeeuwse woningvoorraad met dat aantal moet worden uitgebreid. Daling van het aantal huishoudens doet zich binnen tien jaar voor in de Zeeuws Vlaamse gemeenten en Schouwen-Duiveland. In de andere gemeenten vindt dat rond 2030 of later plaats. Groei van huishoudens vindt voornamelijk plaats bij het type alleenstaande oudere huishoudens (ongeveer 20.000) terwijl het aantal huishoudens tot 60 jaar met bijna 15.000 afneemt.

Gevolgen voor beleid
Bovenstaande ontwikkelingen hebben (beleids)consequenties. De toekomst vraagt om energiezuinige woningen voor andere huishoudentypes, en tegelijkertijd sloop van de niet toekomstbestendige woningen. Ook ten aanzien van onderwijs, mobiliteit, zorg, en werkgelegenheid ontstaan uitdagingen met gevolgen voor vastgoed, personeel, bereikbaarheid etc. Dit vraagt om een samenhangende aanpak en vooral samenwerking van overheid, organisaties, marktpartijen en inwoners. Dit doen we via het programma Nieuwe Wegen. In het jaarplan 2015 van het programma Nieuwe Wegen worden de verschillende inspanningen op een rij gezet en aangegeven dat de problematiek onverkort onze aandacht vraagt.

Er is gekozen om twee aparte nota's te maken. De geïnteresseerden in een terugblik, analyse en beschrijving van de methodiek en aannames verwijzen wij naar de nota 'Aannames en methodiek prognose 2014. De andere nota: 'Bevolkings- en huishoudenprognose Zeeland 2014; resultaten' is gemaakt voor de geïnteresseerden in de uitleg van de uitkomsten. Beide nota's en tabellen met cijfers zijn ook beschikbaar op de website van de Provincie Zeeland. Indien u vragen heeft of extra gegevens nodig heeft kunt u dit zich wenden tot de heer Kaagman van de afdeling Ruimte, (0118-631940) of lgk@zeeland.nl.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten,

drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bevolkings- en Huishoudenprognose Zeeland 2014

Nota Aannames en methodiek prognose 2014

Datum: december 2014
Versienummer: 1.0
Auteur: Lenneke Jongbloed/ Léon Kaagman
Afdeling: Ruimte

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3
1.1. Aanleiding 3
1.2. Waarom een provinciale prognose? 3
2. Terugblik 5
2.1. Vorige Provinciale Prognoses 5
2.2. Andere regionale prognoses 5
2.3. Verschillen per gemeente 6
2.4. Conclusies 8
3. Methodiek en aannames 9
3.1. Modelbeschrijving 9
3.2. Natuurlijke aanwas 9
3.3. Binnenlands Migratiesaldo 10
3.3.1. Binnenlands Migratiesaldo Overige leeftijden 11
3.3.2. Binnenlands Migratiesaldo 'Jong Volwassenen' (15-24 jarigen) 14
3.3.3. Binnenlands migratiesaldo Totaal 15
3.4. Buitenlands Migratiesaldo: 16
4. Scenario's 18
4.1. 'Revival' scenario 18
4.2. Uitstroom scenario 18
4.3. Marinierskazerne scenario 18
5. Conclusies 19
Bijlage 1: Beschrijving aanname opties Binnenlands migratiesaldo 20
Bijlage 2: Binnenlands migratiesaldo 21
Bijlage 3: Buitenlands Migratiesaldo 22

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

De provincie Zeeland heeft in het verleden regelmatig een bevolkingsprognose opgesteld. Een herijking is elke twee/drie jaar nodig om de maatschappelijke ontwikkelingen bij te benen. De meest recente prognose is gemaakt in 2012.
De nieuwe prognose van de provincie Zeeland, Bevolkings- en Huishoudenprognose Zeeland 2014, wijkt op een aantal punten af van de vorige prognose. Dit komt omdat er afgelopen jaren ontwikkelingen hebben plaatsgevonden waar geen rekening mee is gehouden, waardoor trends bijgesteld moeten worden. Dit heeft invloed op de aannames en daardoor ook op de uiteindelijke resultaten.
Om de resultaten van een bevolkingsprognose te kunnen gebruiken, is het belangrijk te weten welke aannames er aan ten grondslag liggen, vandaar dat hier uitgebreid bij stil wordt gestaan.

Het uitgangspunt bij het opstellen van een nieuwe prognose is:

> *'Het maken van een beleidsarme prognose voor bevolking en huishoudens van Zeeland waarmee de meest waarschijnlijke werkelijkheid wordt weergegeven op basis van een solide onderbouwing'.*

In deze nota wordt aangegeven:

- *Terugblik op de vorige prognoses van de Provincie Zeeland*
- *Beschrijving van de onderbouwing en methodiek van de prognose 2014*

1.2. Waarom een provinciale prognose?

Er zijn in Nederland twee nationale bevolkingsprognosemodellen met uitkomsten op regionaal niveau: Primos en PEARL. De Primos prognose wordt al decennia gemaakt door ABF Research uit Delft. Opdrachtgever is het ministerie van VROM en later BZK. De PEARL prognose wordt sinds enkele jaren door het Planbureau voor de Leefomgeving gemaakt en overgenomen door het CBS. De prognosemodellen kennen verschillen in opbouw en aannames waardoor de uitkomsten ook verschillen. Waarom maakt de provincie Zeeland dan ook nog een eigen prognose?
De Provincie Zeeland maakt al jaren een eigen prognose:

- ....omdat het mogelijk is: Samen met andere provincies wordt al jaren een eigen beproefd prognosemodel gemaakt waarbij eigen aannames kunnen worden ingevoerd. In het begin heette dit model IPB, later is het model toegegroeid naar Primos en heet het nu Primos-IPB (zie ook 3.1)
- .....omdat er ervaringen mee is opgedaan: Decennia lang is kennis ontwikkeld binnen de Provincie Zeeland op het gebied van demografische analyses en de toepassing in prognoses.
- ....omdat daarmee een consistente en betere benadering van de toekomstige demografische werkelijkheid mogelijk wordt. De andere regionale prognoses maken gebruik van regionale data zonder het verhaal erachter te kennen. Op provinciaal niveau kennen we het verhaal erachter wèl en kunnen daardoor de regionale data beter op waarde schatten als invoer voor een nieuwe

prognose. Een voorbeeld hiervan is de komst van de University College Roosevelt in Middelburg waarbij gedurende een aantal jaren telkens een nieuwe jaargang studenten binnenstroomde. Omdat het een driejarige opleiding is, is van te voren duidelijk dat er na drie jaren ook weer een uitstroom van een jaargang studenten plaats zal vinden. Als bij het maken van aannames voor een prognose echter alleen de migratiecijfers beschikbaar zijn, kan de waargenomen trend ten onrechte gezien worden als een structurele ontwikkeling. Hetzelfde kan het geval zijn bij grootschalige sloopprojecten, asielzoekerscentra of andere ontwikkelingen met een ingrijpende demografische component.

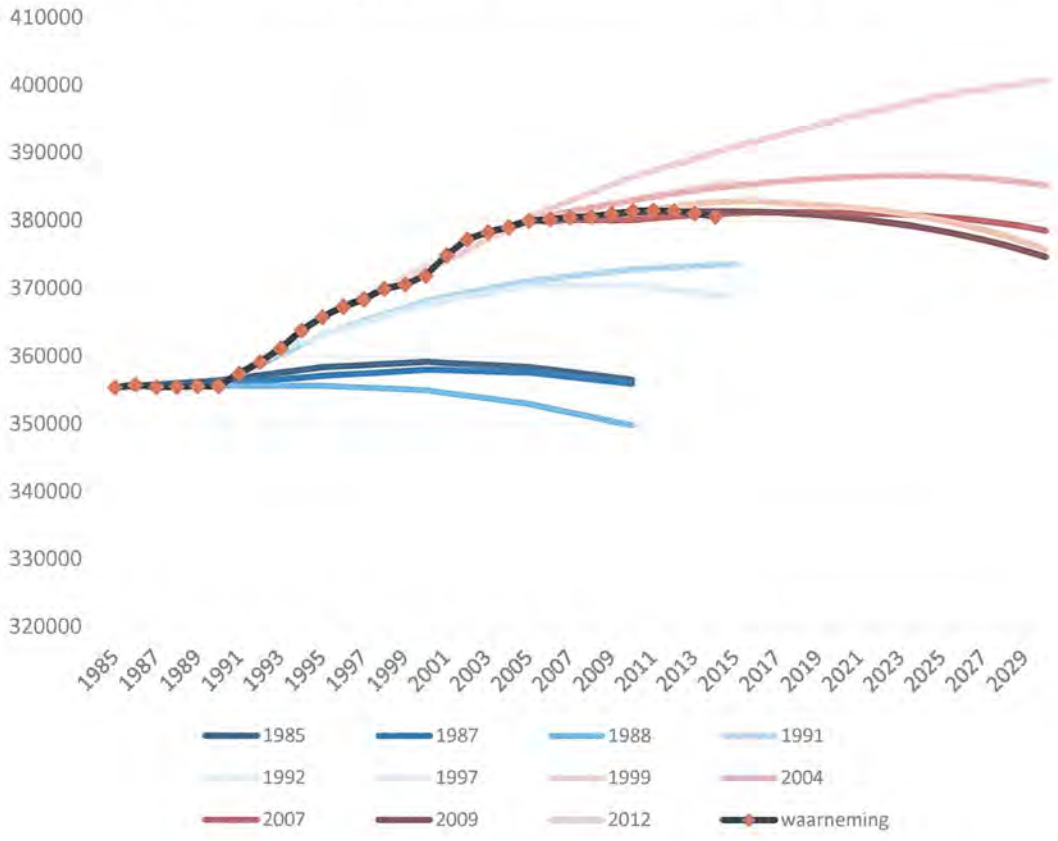
- .....omdat met een eigen prognose methodieken kunnen worden gebruikt die beter passen bij de regionale omstandigheden dan een landelijk toegepaste methodiek. Nationale bevolkingsmodellen voorspellen migratiestromen op de korte termijn aan de hand van woningbouwplannen per gemeente, voor de lange termijn wordt uitgegaan van migratiestromen uit het verleden. Deze methode wordt gebruikt met het uitgangspunt dat, als er ergens veel woningen worden gebouwd, er volgens het model ook veel huishoudens naar toe zullen verhuizen vanuit andere gebieden. Uit ervaring blijkt echter dat in (zeer) ontspannen woningmarkten deze methodiek niet goed werkt. Omdat er een overschot aan woningen is in Zeeland, is het ontwikkelen van woningbouw geen garantie voor verhuizing van huishoudens. Bovendien blijkt uit het verleden dat de woningbouwplannen van gemeenten te optimistisch zijn om als uitgangspunt te nemen voor een prognose. Om die reden wordt door de Provincie Zeeland gekozen voor het maken van aannames op basis van gemiddelden uit het recente verleden. Overigens is in gebieden met een gespannen woningmarkt, zoals delen van de Randstad, de woningbouwplanning wèl een goede voorspelling voor migratiestromen.

2. Terugblik

2.1. Vorige Provinciale Prognoses

De Provincie Zeeland maakt al jaren een eigen prognose. Figuur 2.1 geeft de verwachte ontwikkeling van de bevolking van Zeeland weer volgens alle prognoses sinds 1985. De prognoses uit de jaren tachtig en negentig hebben de werkelijke ontwikkeling onderschat door de blijvende toename van (asiel)migratiestromen uit het buitenland door internationale crises. Vanaf eind jaren negentig werd de ontwikkeling echter overschat door de terugloop van de buitenlandse immigratie. De prognose 2012 voorspelde op de korte termijn nog groei voor de bevolking van Zeeland terwijl er juist sprake was van een lichte daling afgelopen jaren. Duidelijk is dat het oplopende sterfteoverschot de bepalende factor zal zijn voor de toekomstige bevolkingsontwikkeling.

Figuur 2.1 Bevolkingsprognoses Provincie Zeeland en waarneming 1985-2014

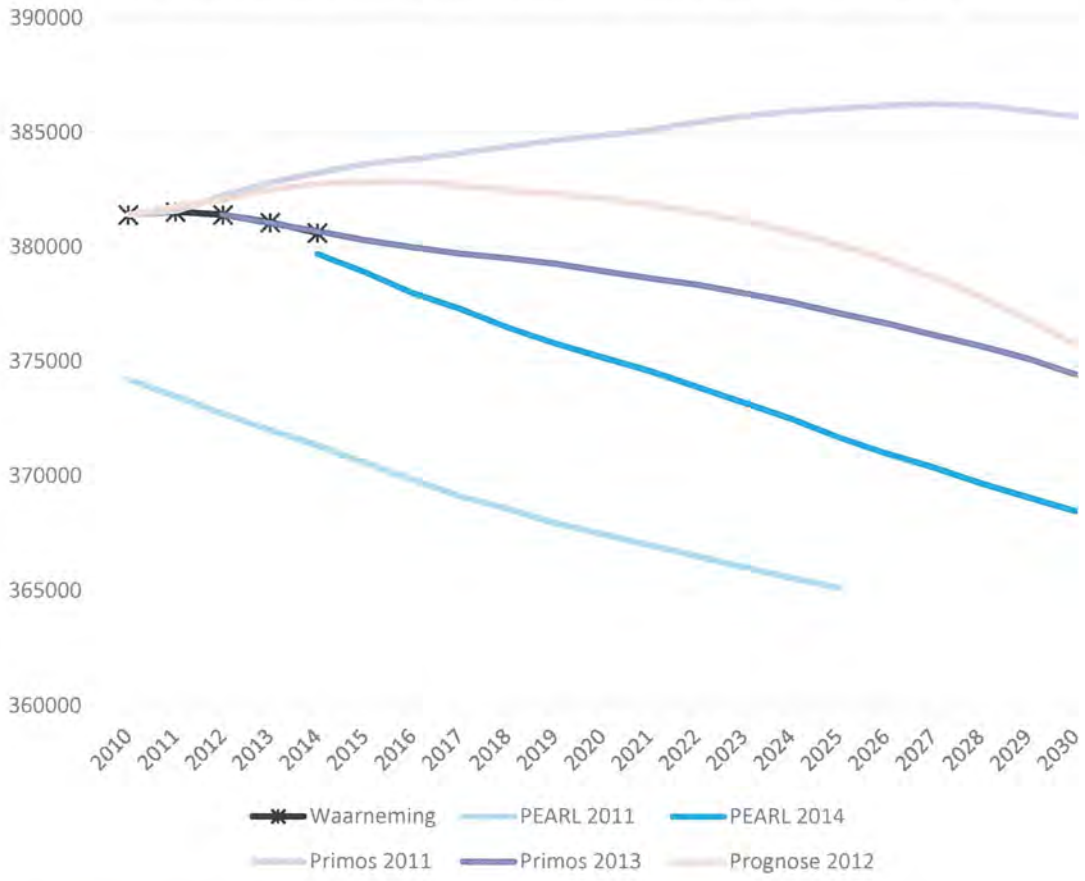

2.2. Andere regionale prognoses

Naast de provinciale prognose worden er ook regelmatig prognoses gemaakt volgens het Primos model en het PEARL model. In figuur 2.2 zijn van beide regionale prognoses de laatste twee prognoses van de bevolkingsomvang van de provincie Zeeland weergegeven, evenals de waargenomen cijfers tot en met 2014. Wat opvalt is dat de PEARL prognoses (Planbureau voor de Leefomgeving, overgenomen door CBS) lager uitkomen dan anderen èn de waargenomen ontwikkeling. De Primos prognose 2011 is juist te hoog. De bevolkingsprognose van de Provincie Zeeland 2012 is gebaseerd op het model van Primos

2011, en komt ook hoger uit. De Primos 2013 neemt de recente jaren van bevolkingsdaling mee bij de voorspelling, zodat de ontwikkeling op termijn lager uitkomt.

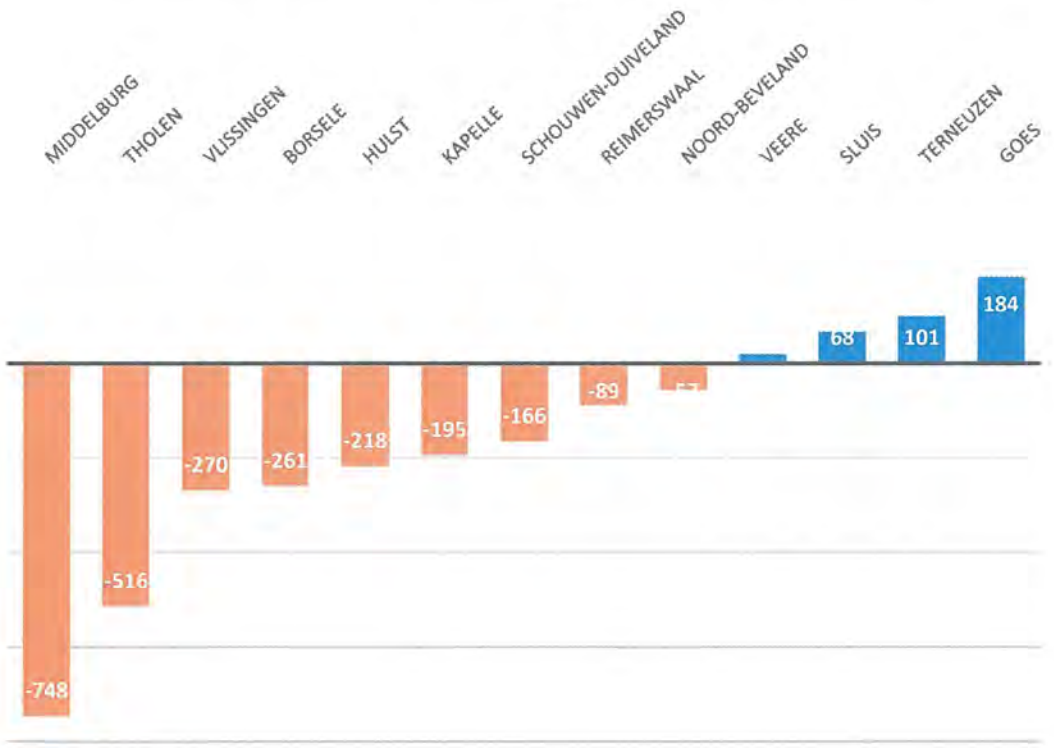
Figuur 2.2 Bevolkingsomvang Zeeland waarneming en regionale prognoses 2010-2030

2.3. Verschillen per gemeente

Bij het maken van een regionale prognose geldt de vuistregel dat uitkomsten op een lager schaalniveau moeilijker te voorspellen en onzekerder zijn. De Provinciale prognose heeft als laagste schaalniveau de 13 Zeeuwse gemeenten. In figuur 2.3.1 zijn de verschillen te zien tussen de voorspelde bevolkingsomvang van de vorige provinciale prognose (Prognose 2012) en de waargenomen ontwikkeling. Bijna alle gemeenten laten een lagere ontwikkeling zien dan in de vorige provinciale prognose voorspeld.

Figuur 2.3.1 Verschil voorspelde bevolkingsomvang Prognose 2012 en waarneming per 1-1-2014

Figuur 2.3.2 laat zien hoe het verschil is ontstaan tussen de prognose 2012 en de waargenomen ontwikkeling van de afgelopen 4 jaar. Een aantal gemeenten geeft te maken met een hoger *buitenlands migratiesaldo* dan voorspeld. De Zeeuws-Vlaamse gemeenten laten een hogere bevolkingsontwikkeling zien door de toename van de immigratie van Belgische inwoners. Goes laat juist een hogere groei zien door de hogere instroom buitenlandse immigranten. Vermoedelijk wordt dit veroorzaakt door een verandering van regime van het asielzoekerscentrum waardoor meer bewoners van het AZC werden ingeschreven. Reimerswaal heeft een hoger buitenlands migratiesaldo door een hogere instroom van arbeidsmigranten dan voorheen het geval was.

De *natuurlijke aanwas*, het verschil tussen geboortes en sterftes, komt redelijk overeen met de eerdere voorspelling. Hooguit is er sprake van een kleine overschatting.

Het *binnenlands migratiesaldo* laat over de hele linie (behalve Vlissingen) een overschatting zien. In paragraaf 3.2 wordt uiteengezet hoe dit is ontstaan en hoe dit in de nieuwe aannames wordt aangepast. In Vlissingen is het binnenlands migratiesaldo hoger dan verwacht. Nadere analyse laat zien dat dit komt door een omvangrijke sloopoperatie waarbij huishoudens verhuisden naar twee buurgemeenten. Het weer terugbouwen van de huurwoningen laat nog op zich wachten, waardoor de sloopoperatie in de aannames als structurele trend terecht kwam. In de nieuwe aannames zal hierop gecorrigeerd moeten worden.

Figuur 2.3.2 Verschil tussen Prognose 2012 en waarneming 2010-2013 per bevolkingscomponent

2.4. Conclusies

Terugkijkend op de recente demografische ontwikkelingen in relatie tot de vorige provinciale prognose is een aantal trends te zien waar bij de nieuwe prognose rekening mee gehouden moet worden:

- *De ingezette bevolkingsdaling van Zeeland terwijl een lichte groei was voorspeld*
- *De instroom van Belgen in Zeeuws Vlaanderen*
- *De migratiestromen rond het verdwenen AZC in Middelburg en het bestaande in Goes*
- *De arbeidsmigranten in met name Reimerswaal*
- *De lagere binnenlandse migratiesaldi dan voorspeld*
- *De onderschatting van het binnenlands migratiesaldo van de gemeente Vlissingen door geen rekening te houden met de omvangrijke sloop- en verhuisoperatie in 2009 en 2010.*

3. Methodiek en aannames

3.1. Modelbeschrijving

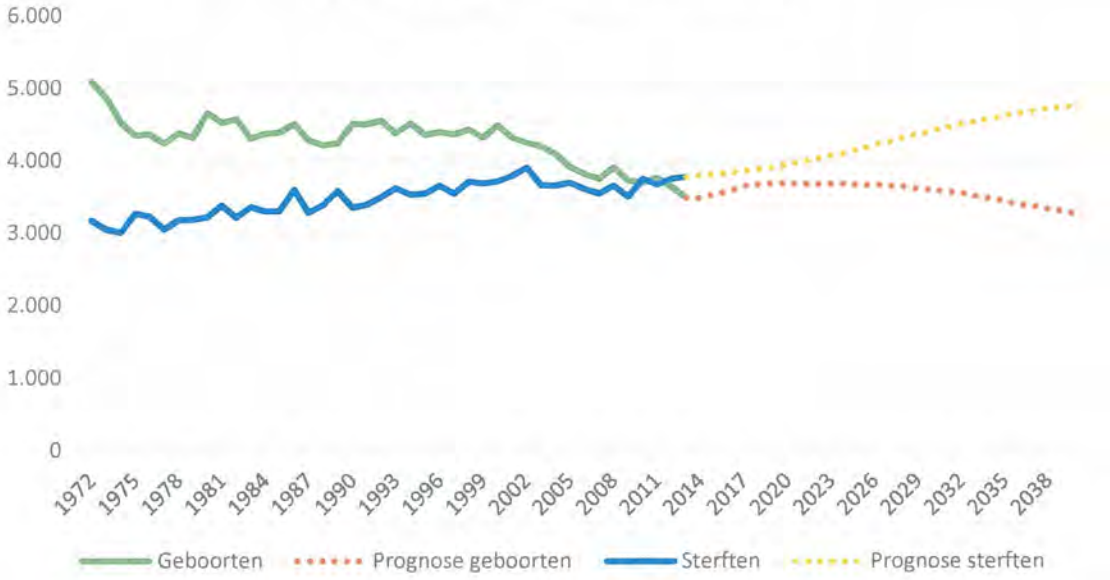
De Bevolkings- en Huishoudenprognose Zeeland 2014 is gemaakt met het prognosemodel PRIMOS-IPB 2014. Dit model is eind 2014 gereed gekomen. Met het model kunnen prognoses gemaakt worden waarbij uitkomsten zichtbaar worden op het gebied van bevolking, huishoudens, beroepsbevolking en zorgwoningen. Er zijn diverse mogelijkheden in het model om 'aan knoppen te draaien'. Deze mogelijkheden worden gebruikt door provincies om eigen kennis van de regio in de aannames te verwerken, om zodoende de 'meest waarschijnlijke werkelijkheid' te kunnen benaderen. De prognose kan als 'beleidsarm' worden gekenmerkt. Hiermee wordt bedoeld dat beslissingen door overheden en bedrijven geen rol spelen bij de aannames omdat de onzekerheid van uitvoering en succes ervan groot is.
De mogelijkheid bestaat om een berekening te maken van de migratiestromen op basis van het verwachte aantal nieuwbouwwoningen per gemeente. De landelijke Primos prognose met regionale uitkomsten hanteert deze methode. Binnen het model is het ook mogelijk in plaats van woningbouwverwachtingen een berekening te maken op basis van aannames van binnenlandse- en buitenlandse migratiesaldi. De Provincie Zeeland maakt hier gebruik van om twee redenen: Enerzijds omdat verwachte woningbouwaantallen nauwelijks voorspellende waarde blijken te hebben voor migratiestromen. Het blijkt moeilijk te voorspellen hoe de woningbouw zich ontwikkelt qua aantallen en locatie. Het maken van een betrouwbare prognose op basis van dergelijk woningbouwaannames is daarom een lastige opgave. Anderzijds is de woningmarkt van Zeeland al jaren dermate 'ontspannen' dat woningbouwtoevoeging nauwelijks meer sturend is. Zie ook paragraaf 1.2. Vandaar dat wordt gekozen voor de methode waarbij migratiesaldi worden berekend op basis van trends uit het verleden en kennis uit het heden. Gebleken is dat daarmee de bevolkingsontwikkeling goed voorspeld kan worden en dit bovendien consistente uitkomsten geeft. De aannames zijn tot stand gekomen na advisering van een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de Zeeuwse gemeenten en Scoop. Eert wordt de methodiek van de natuurlijke aanwas, geboorte en sterfte beschreven. In de twee daarop volgende twee paragrafen wordt uiteengezet voor welke aannames van de binnenlandse en buitenlandse migratiesaldo is gekozen en waarom.

3.2. Natuurlijke aanwas

Het prognosticeren van de natuurlijke aanwas van de Zeeuwse bevolking levert een vrij secure benadering van geboorte en sterfte op. Bij de berekening van geboorte en sterfte wordt niet afgeweken van de methodiek van Primos. Hierbij start de berekening (zowel voor de simulatieperiode als de prognose) "met een berekening van het aantal geboorten en sterften per gemeente. Hiervoor wordt het aantal geboorten en sterften uit de nationale prognose toegedeeld aan gemeenten, rekening houdend met de bevolkingsopbouw van de verschillende gemeenten (een vergrijsde gemeente zal meer sterfgevallen hebben dan een jonge groeigemeente) en rekening houdend met de verschillen die er tussen gemeenten zijn, in sterftekansen en geboortecijfers."(uit Handleiding Primos).

Terugkijkend en vooruitkijkend valt op dat de dalende geboortelijn en de stijgende sterftelijn elkaar gekruist hebben en later verder uiteen gaan lopen (zie figuur 3.2) . Dit vormt de basis voor een structurele bevolkingsdaling. Het verwachte sterftecijfer wordt al jaren naar beneden bijgesteld door de toenemende levensverwachting.

Figuur 3.2 Geboorte en sterfte Zeeland 1972-2040

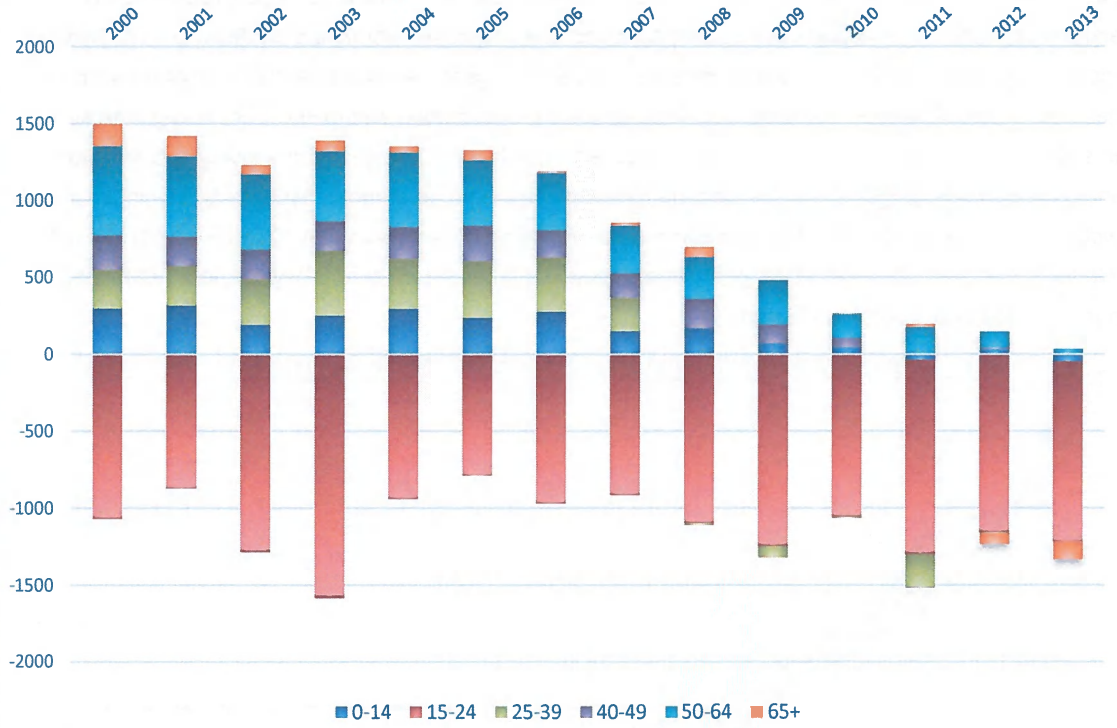

3.3. Binnenlands Migratiesaldo

Om aannames voor het binnenlands migratiesaldo[1] te kunnen maken is het nodig het verleden te analyseren. In figuur 3.2 is te zien dat het binnenlands migratiesaldo van Zeeland tot het jaar 2005 schommelde tussen de 0 en 500. Uitgesplitst naar leeftijdsgroepen blijkt dat de groep 15-24 jarigen ('jong volwassenen') een vrij stabiel negatief saldo van -1000 heeft. Dit werd ruimschoots gecompenseerd door de vestigers in andere leeftijdsgroepen, zowel jonge gezinnen als ouderen. Vanaf 2005 is een trendbreuk zichtbaar waarbij de migratiesaldi van de jonge gezinnen en ouderen elk jaar lager werden. In 2013 is het saldo gereduceerd van +1500 naar 0. Deze trend is bij de analyse van de vorige prognose gesignaleerd en heeft zich verder doorgezet. Bij het maken van een aanname is het ook nu nodig de twee leeftijdsgroepen apart te benaderen. Er wordt voor elke leeftijdsgroep een aanname gemaakt en daarna worden deze bij elkaar opgeteld om te komen tot een aanname voor het verwachtte binnenlands migratiesaldo per gemeente.

[1] Het saldo van vestigers en vertrekkers van een bepaald gebied (in dit geval Zeeland) met de rest van Nederland

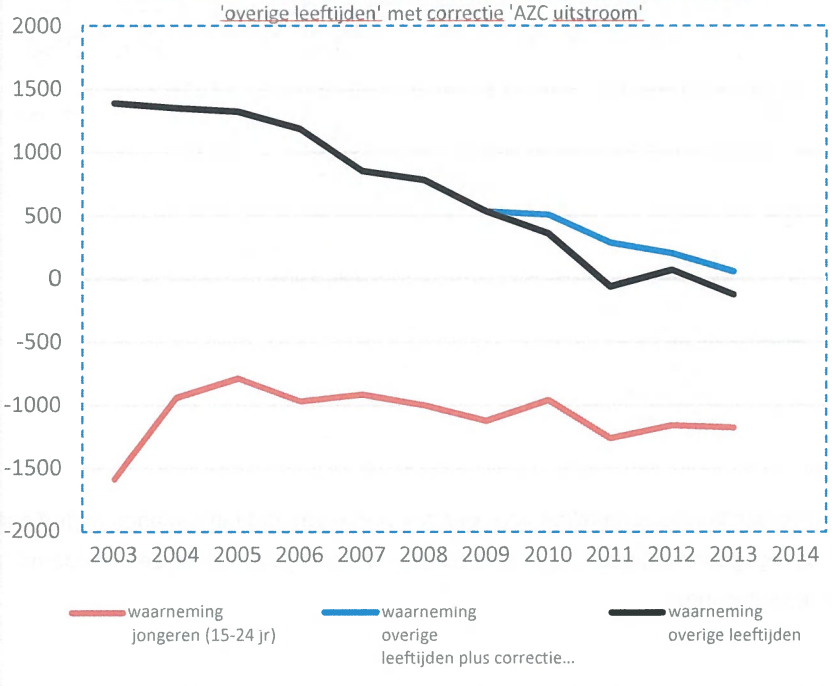
Figuur 3.2 Binnenlands migratiesaldo per leeftijdsgroep Zeeland 2000-2013

3.3.1. Binnenlands Migratiesaldo Overige leeftijden

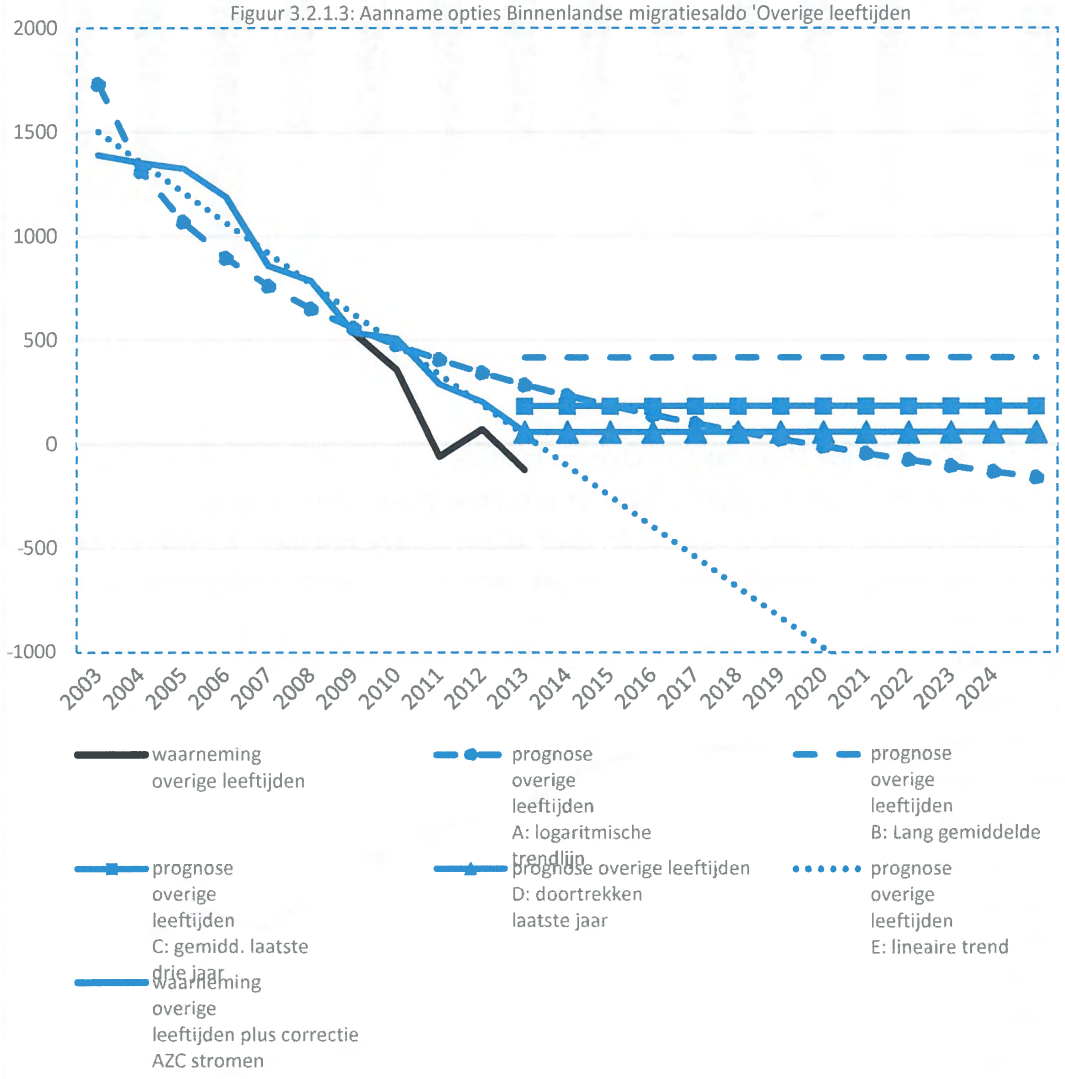
Bij de analyse van de Provinciale Prognose 2012 bleek dat er een afname van het binnenlands migratiesaldo voor 'overige leeftijden' is ingezet vanaf 2005, maar dat het onduidelijk is op welk niveau en wanneer de dalende trend zal stoppen. Bij de Prognose 2012 is gekozen voor een logaritmische trendlijn als aanname voor het binnenlands migratiesaldo 'overige leeftijden'. Bij vergelijking van deze logaritmische trendlijn als aanname met de werkelijke ontwikkeling blijkt echter dat hierdoor op korte termijn het binnenlands saldo 'overige leeftijden' overschat is. Het nadeel van de logaritmische trendlijn is bovendien dat het op lange termijn blijvend daalt (zie figuur 3.2.1.1)

Figuur 3.2.1.2: Prognose 2014: Waarneming Binnenlandse migratiesaldi 'overige leeftijden' met correctie 'AZC uitstroom'

Bij de analyse van het binnenlands migratiesaldo 'overige leeftijden' blijkt dat een belangrijk deel van de sterke daling wordt veroorzaakt door de uitstroom van binnenlandse vertrekkers uit de AZC's van Middelburg en Goes. Bij de AZC's blijkt dat de bewoners ervan doorgaans als buitenlandse immigrant worden ingeschreven en bij vertrek naar elders in Nederland als binnenlandse vertrekker. Voor een goede aanname is het belangrijk dat deze stromen eruit 'gefilterd' worden. AZC's zijn immers tijdelijke centra met bewoners die qua vestigings- en huisvestingspatronen losstaan van de demografische ontwikkelingen van de bevolking. In figuur 3.2.1.2 is het resultaat van de correctie op de uitstroom van AZC-inwoners naar elders in Nederland te zien. Deze lijn wordt gebruikt als basis om tot een aanname te komen voor het binnenlands migratiesaldo 'overige leeftijden'.

Figuur 3.2.1.3: Aanname opties Binnenlandse migratiesaldo 'Overige leeftijden

Er zijn verschillende voorstellen voor een aanname van het binnenlands migratiesaldo voor 'overige leeftijden' weergegeven in figuur 3.2.1.3. Hieronder worden ze één voor één benoemd (zie bijlage 1 voor specifieke omschrijving):

- *Aanname A: Logaritmische trendlijn. Deze aanname werd bij de vorige prognose toegepast. Het nadeel is/blijkt dat waarschijnlijk op korte termijn een overschatting plaats zal vinden en op lange termijn mogelijk een onderschatting (een lager voorspeld saldo dan de realiteit).*
- *Aanname B: Lang gemiddelde: Hierbij wordt een gemiddelde gemaakt van de afgelopen 7 jaren. Het nadeel hiervan is dat de opmerkelijke negatieve trendlijn genegeerd wordt waardoor overschatting waarschijnlijk is.*
- *Aanname C: Gemiddelde laatste drie jaar = aanname voor prognose: Bij deze aanname wordt een gemiddelde genomen van de laatste drie jaar. Gezien de trendlijn is overschatting mogelijk maar in mindere mate dan bij aanname B.*
- *Aanname D: Niveau laatste jaar. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat het afgelopen jaar representatief is voor de ontwikkeling in de toekomst.*
- *Aanname E: Lineaire trendlijn: consequent doortrekken van de trend van afgelopen jaren. Hiermee wordt de negatieve trend tot op de lange termijn doorgetrokken. Deze aanname zou op lange termijn een volledige leegloop betekenen en is daarom niet waarschijnlijk.*

Het kiezen voor een van deze aannames is niet eenvoudig. In de periode januari tot en met oktober 2014 van het binnenlands migratiesaldo is het binnenlands migratiesaldo minder negatief dan andere jaren. Het lijkt erop dat een nieuw evenwicht is bereikt waardoor de keuze valt op aanname C, het gemiddelde van de afgelopen drie jaar (gecorrigeerd voor de AZC-uitstroom, wat neerkomt op een continu saldo van +184.

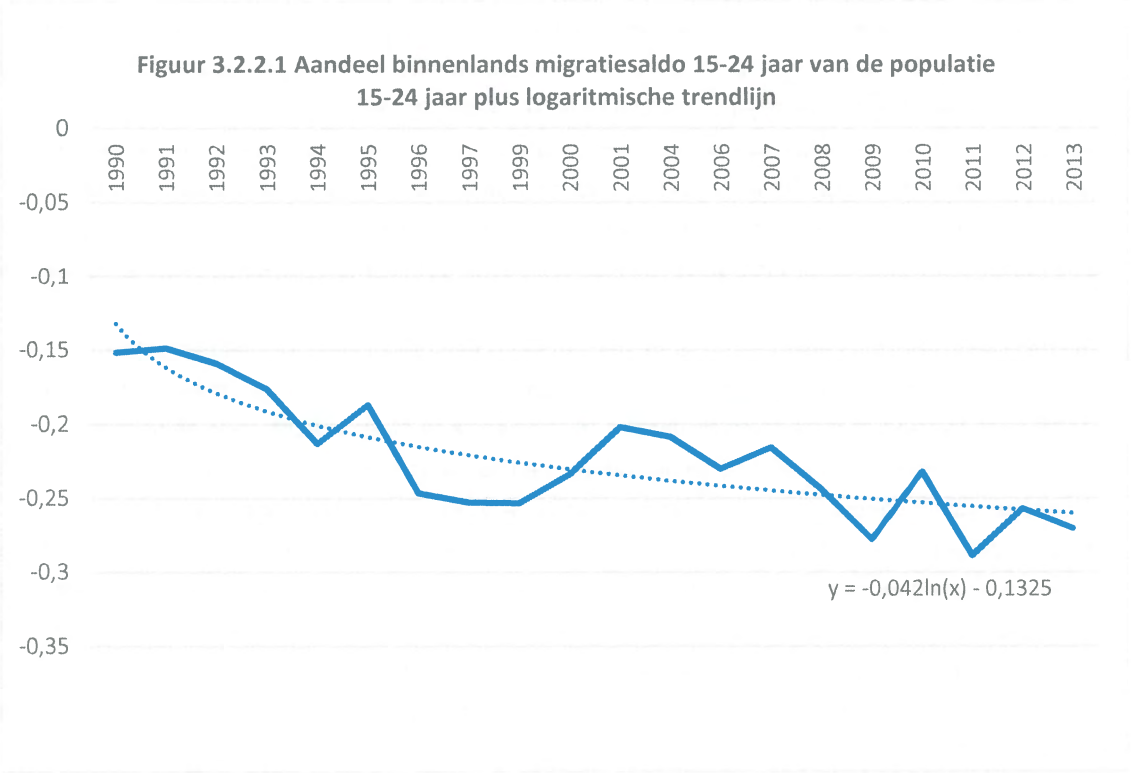
Om het saldo van +184 te verdelen over de gemeenten is een gemiddelde van het binnenlands migratiesaldo ´overige leeftijden´ van de afgelopen jaren (2006-2013) berekend. In onderstaande tabel is per gemeente weergeven wat hiervan het resultaat is. Bij de gemeente Goes is echter een gemiddelde genomen van de jaren zonder dat er een AZC binnen de gemeentegrenzen was. Bij Middelburg is een ophoging van 500 toegepast ter compensatie van de sluiting van het AZC in 2010. Bij Vlissingen zijn de jaren 2009 en 2010 buiten het gemiddelde gehouden. In die jaren vond er een uitstroom van vertrekkers naar Middelburg en Veere plaats door de sloop van woningcomplexen terwijl de vervangende bouw nog moet plaatsvinden. Deze jaren zijn daardoor niet representatief voor het normale binnenlandse vestigings- en vertrekpatroon en worden om die redenen buiten de aanname gehouden. Het totaal van de gemiddelde binnenlandse migratiesaldi wordt in de laatste kolom gecorrigeerd met een gemiddelde verlaging, om uit te komen op het saldo ('randtotaal') 'van +184.

Binnenlands Migratiesaldo Overige leeftijden	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	gem 2006-2013	correctie	gemiddelde plus correctie	vertaling naar randtotaal
Borsele	-28	-53	125	-1	23	31	-25	35	-52	10		10	-26
Goes	59	92	250	170	96	139	21	-47	-98	78	zonder 2011-2013	149	113
Hulst	229	182	100	72	82	-15	33	-75	-48	41		41	5
Kapelle	117	254	56	190	77	23	73	66	42	98		98	62
Middelburg	410	295	42	49	144	84	-231	92	93	71	500	134	97
Noord-Beveland	15	58	33	59	85	46	58	11	11	45		45	9
Reimerswaal	-20	-154	-34	-96	-76	-87	-77	-101	-130	-92		-92	-128
Schouwen-Duiveland	192	-52	42	107	340	156	128	74	17	102		102	65
Sluis	161	130	60	72	61	48	-50	-12	6	39		39	3
Terneuzen	283	176	213	171	-8	147	21	30	41	99		99	63
Tholen	110	237	27	-53	-17	24	-32	-41	-84	8		8	-28
Veere	93	153	87	87	52	68	59	49	22	72		72	36
Vlissingen	-296	-130	-145	-44	-324	-176	-39	-10	55	-102	zonder 2009/10	-52	-88
Totaal	***1.325***	***1.188***	***856***	***783***	***535***	***508***	***-61***	***71***	***-125***	***469***		***653***	**184**
												gem. verlaging	**36,10**

3.3.2. Binnenlands Migratiesaldo 'Jong Volwassenen' (15-24 jarigen)

Het binnenlands migratiesaldo van personen in de leeftijd 15-24 jaar ('jong volwassenen') laat een redelijk stabiel aantal zien van ongeveer -1000 per jaar. Het gaat in de praktijk om mensen die elders in Nederland gaan studeren en daarom verhuizen. In de vorige prognose werd gekozen om het gemiddelde hiervan door te trekken naar de toekomst. Er zijn echter twee trends gaande/zichtbaar die van invloed zijn op dit saldo:

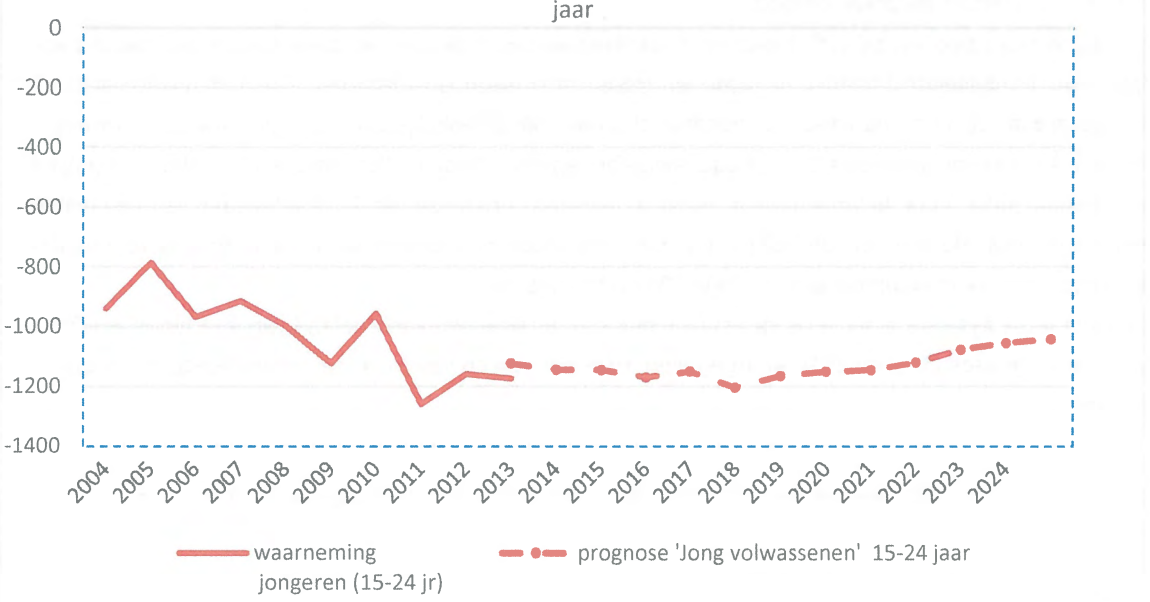
1) *Het percentage van de populatie 15-24 jaar dat vertrekt lijkt toe te nemen. In Figuur 3.2.2.1 is een toename van het percentage jong volwassenen waar te nemen dat uit Zeeland vertrekt om te studeren. Dit aandeel zal niet tot in het oneindige toenemen, zodat een logaritmische trendlijn is gemaakt.*

2) *De tweede ontwikkeling is de ontwikkeling van de populatie zelf door geboorte en sterfte. De populatie 15-24 jarigen zal de komende jaren afnemen door lagere geboorteaantallen in het verleden. Dit heeft ook een dempend effect op het aantal 'jongvolwassenen' dat de provincie verlaat om te studeren.*

In figuur 3.2.2.2 is het resultaat te zien van het vermenigvuldigen van de logaritmische trendlijn van het aandeel 'jong volwassenen' dat gaat studeren en de populatie op basis van geboorte en sterfte. Te zien is dat het saldo over enkele jaren minder negatief wordt door de afnemende populatie. De afnemende populatie komt door het lagere aantal geboorten in de jaren 2000 tot 2010.

Figuur 3.2.2.2 Aanname Binnenlandse migratiesaldo 'Jong volwassenen' 15-24 jaar

Om tot randtotalen te komen per gemeente is het nodig per gemeente een percentage te berekenen van het aandeel van het binnenlands migratiesaldo 'jong volwassenen' in het verleden. Er wordt een gemiddelde genomen over 2006 tot en met 2013, weergegeven in onderstaande tabel. Alleen voor Goes worden de laatste drie jaar niet meegenomen omdat deze jaren niet representatief zijn door de komst van het AZC aldaar. De percentages van de laatste kolom worden vermenigvuldigd met het verwachte binnenlandse migratiesaldo 'jong volwassenen' zoals weergegeven in figuur 3.2.2.2.

Binnenlands Migratiesaldo Studerenden	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	gem 2006-2013	correctie	gemiddelde plus correctie	perc.
Borsele	-74	-101	-108	-105	-75	-112	-96	-105	-113	-102		-102	9,74%
Goes	-59	-109	-33	-53	-125	-84	-105	-165	-153	-101	zonder 2011-2013	-77	7,34%
Hulst	-90	-80	-101	-96	-108	-103	-107	-123	-109	-103		-103	9,89%
Kapelle	-37	-41	-64	-23	-39	-84	-71	-24	-75	-53		-53	5,03%
Middelburg	23	-2	-49	-18	-16	-93	-188	-189	-59	-77		-77	7,34%
Noord-Beveland	-22	0	-10	-16	-3	-3	2	-54	-3	-11		-11	1,04%
Reimerswaal	-38	-4	-4	-20	-66	-7	-86	-53	-32	-34		-34	3,25%
Schouwen-Duiveland	-114	-171	-117	-168	-105	-103	-114	-113	-183	-132		-132	12,60%
Sluis	-68	-60	-56	-104	-70	-77	-92	-38	-41	-67		-67	6,43%
Terneuzen	-68	-155	-177	-94	-192	-149	-198	-115	-173	-157		-157	14,98%
Tholen	-42	-46	-49	-41	-83	-40	-65	-59	-76	-57		-57	5,49%
Veere	-191	-129	-98	-106	-129	-83	-71	-123	-106	-106		-106	10,10%
Vlissingen	-8	-71	-49	-154	-113	-39	-70	2	-72	-71		-71	6,77%
Totaal	*-788*	*-969*	*-915*	*-998*	*-1.124*	*-957*	*-1.261*	*-1.159*	*-1.175*	*-1.070*		-1.046	*100,00%*

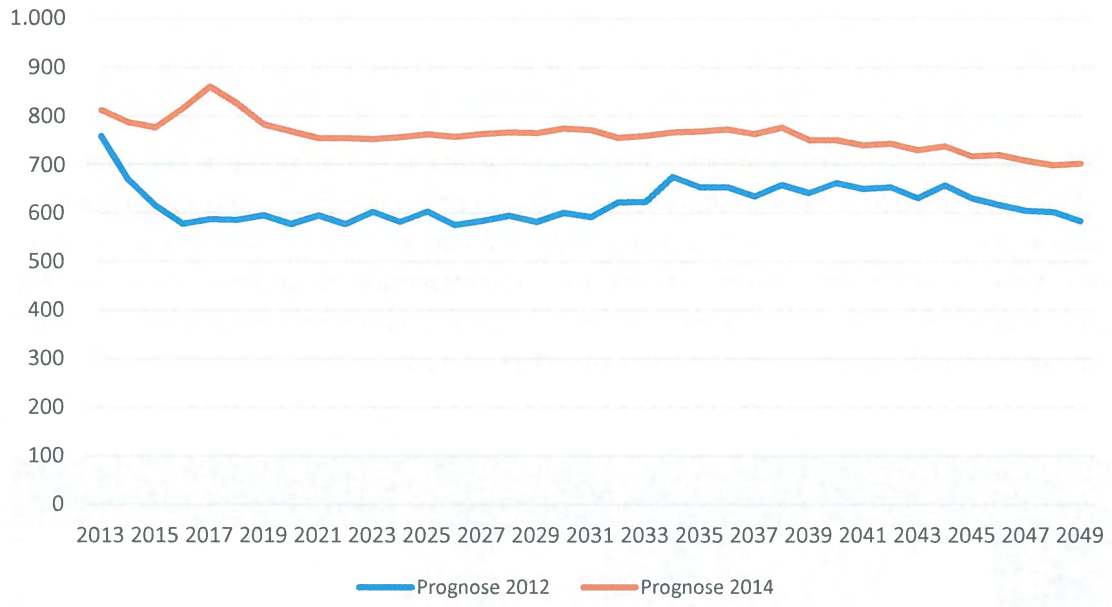
3.3.3. Binnenlands migratiesaldo Totaal

De aanname van het binnenlands migratiesaldo per gemeente wordt berekend door de aanname van de 'jong volwassenen' en de aanname van 'overige leeftijden' bij elkaar op te tellen. In Bijlage 2 is het resultaat hiervan terug te vinden.

3.4. Buitenlands Migratiesaldo:

Het saldo van personen dat zich vanuit het buitenland vestigt in Zeeland en de personen die Zeeland verlaten voor het buitenland heeft in het verleden grote schommelingen laten zien. Ook in de toekomst zal dit het geval zijn. De vestiging vanuit het buitenland is namelijk afhankelijk van oorlogscrises, asielmigratie, de ontwikkeling van vacatures door teruglopende beroepsbevolking èn het nationale beleid op het gebied van asielmigratie. Voor de lange termijn wordt in de Primos prognose van 2014 uitgegaan van een buitenlands migratiesaldo van rond de 800 per jaar voor heel Zeeland. Deze lijn wordt als aanname voor de Bevolkings- en Huishoudenprognose Zeeland 2014 overgenomen.
In figuur 3.3.1 zijn de aannames voor het buitenlands migratiesaldo van Zeeland van de Primos- en Provinciale prognoses 2012 en 2014 weergegeven. Er wordt een hogere instroom van buitenlandse migranten verwacht.

Figuur 3.3.1 Buitenlands Migratiesaldo Primos/Provinciale prognose 2012 en 2014

Om tot aannames per gemeente te komen van het buitenlands migratiesado wordt gebruik gemaakt van een randtotaal en percentages. De aanname van het buitenlands migratiesaldo (zie boven) wordt als *randtotaal* gebruikt. Opgeteld moeten de buitenlandse migratiesaldi uitkomen op het randtotaal per jaar. Bij het maken van de aannames van het buitenlands migratiesaldo per Zeeuwse gemeenten wordt een buitenlands migratiesaldo *percentage* berekend: Dit is het verwachte aandeel van het buitenlands migratiesaldo randtotaal dat een gemeente zal hebben in de toekomst. Dit percentage wordt berekend door terug te kijken naar de ontwikkelingen in het recente verleden.

In onderstaande tabel is weergegeven welk percentage per gemeente gebruikt wordt voor de berekening van de aanname van het buitenlands migratiesaldo (perc. Invoer). Bij de berekening van het percentage is

een gemiddelde gekozen van de jaren 2006-2013. Omdat deze jaren niet bij elke gemeente een representatief gemiddelde oplevert zijn de volgende aanpassingen gemaakt:

- *Bij de aanname van het binnenlands migratiesaldo van de gemeente Goes is een correctie toegepast door de komst van het AZC (zie par. 3.2.1). Om adequate migratieaannames te kunnen maken is de uitkomst van het binnenlands migratiesaldo met 81 per jaar verhoogd (meetjaar 2013). Logischerwijs dient dit aantal bij het buitenlands migratiesaldo verlaagd te worden. Uitgaande van het gemiddelde (118) dat op basis van de periode 2006-2013 berekend wordt, dient het percentage zodanig aangepast te worden dat bij toepassing op het randtotaal een saldo van 37 (=118-81) ontstaat in het meetjaar 2013. Er 'rolt' daardoor een percentage uit van 4,56%.*
- *Bij de Zeeuws Vlaamse gemeenten is gekozen om de jaren 2009 tot 2013 als gemiddelde te nemen. Hierdoor wordt meer gewicht gegeven aan de recente hogere instroom van Belgen dan voorheen.*
- *Bij Middelburg is een langere periode genomen om het gemiddelde te bepalen. Door de grote schommelingen in buitenlands migratiesaldi als gevolg van veranderingen in de populatie- en het vertrek van het AZC is gekozen om de periode van het gemiddelde te verlengen met een jaar (2005-2013)*

Buitenlands Migratiesaldo	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	GEM (2006-2013)	correcties	gemiddelde plus correctie	perc. Invoer
Borsele	13	54	32	4	-11	67	3	9	6	21		21	**2,83%**
Goes	-29	-19	-58	0	-12	61	333	316	323	118	*korting 81 (binmi)*	33	**4,56%**
Hulst	-89	15	-3	11	11	75	72	147	149	60	*zonder 2006-2008*	91	**12,52%**
Kapelle	10	-7	6	-10	12	-23	-5	10	0	-2		-2	**-0,29%**
Middelburg	-40	-63	-30	298	439	280	86	-215	18	102	*Plus 2005*	86	**11,84%**
Noord-Beveland	10	6	-8	15	5	38	-5	35	25	14		14	**1,91%**
Reimerswaal	45	-11	38	24	107	78	116	123	111	73		73	**10,10%**
Schouwen-Duiveland	-68	-68	-5	70	35	47	21	7	46	19		19	**2,64%**
Sluis	-234	-18	16	18	40	54	201	198	73	73	*zonder 2006-2008*	113	**15,61%**
Terneuzen	-118	-139	-75	-13	-21	53	155	185	228	47	*zonder 2006-2008*	120	**16,54%**
Tholen	-14	-8	8	38	5	29	0	-6	13	10		10	**1,36%**
Veere	25	-17	63	-43	48	48	42	28	37	26		26	**3,55%**
Vlissingen	-58	153	-36	130	352	247	31	2	129	126		122	**16,84%**
Totaal	***-547***	***-118***	***-59***	***562***	***1.037***	***1.002***	***1.022***	***839***	***1.158***	***685***		***725***	***100,00%***

4. Scenario's

De Bevolkings- en huishoudenprognose Zeeland 2014 streeft ernaar de meest 'waarschijnlijke waarheid' te geven van de omvang en samenstelling van de Zeeuwse bevolking. Het is daarom een beleidsarme prognose waarbij gebruik wordt gemaakt van de informatie die op dit moment voorhanden is. Het prognosemodel biedt daarnaast de mogelijkheid om alternatieve scenario's door te rekenen. Er is gekozen voor een drietal scenario's:

- *Een scenario dat uitgaat van een optimistischer uitgangspunt als het gaat om het binnenlands migratiesaldo*
- *Een scenario dat uitgaat van een pessimistischer uitgangspunt bij het binnenlands migratiesaldo*
- *Een scenario dat demografische gevolgen van de komst van de marinierskazerne weergeeft*

4.1. 'Revival' scenario

Bij het Revival scenario wordt een ander randtotaal van het binnenlands migratiesaldo van 'overige leeftijden' gebruikt. In dit geval gaat het om Aanname B van figuur 3.2.1.3. waarbij er een randtotaal van 417 wordt genomen.

4.2. Uitstroom scenario

Bij het Uitstroom scenario is een randtotaal van het binnenlands migratiesaldo van 'overige leeftijden' gebruikt waarbij de trend van de afgelopen jaren is doorgetrokken. Het gaat hierbij om de lineaire trendlijn Aanname E van figuur 3.2.1.3.

4.3. Marinierskazerne scenario

De komst van de marinierskazerne naar Vlissingen gaat naar verwachting gevolgen hebben voor de migratiecijfers. Het is echter onduidelijk in welke mate personen naar Zeeland gaan verhuizen vanwege de verhuizing van de kazerne. Ook is moeilijk in te schatten in welke gemeente men gaat wonen. Toch is het interessant om te analyseren wat de demografische gevolgen kunnen zijn van de komst van de kazerne. Er is uitgegaan van de volgende aannames bij dit scenario:

- *De kazerne opent in 2019, de eerste verhuizingen zullen vanaf dan plaats vinden*
- *De kazerne heeft ongeveer 2000 arbeidsplaatsen. Gezien de tijdelijkheid van sommige banen en de mogelijkheid om ook buiten Zeeland te blijven wonen wordt er van uitgegaan dat de helft daadwerkelijk in Zeeland gaat wonen (of blijft wonen)*
- *Vanaf 2019 zullen jaarlijks 100 gezinnen gedurende 10 jaar naar Zeeland verhuizen*
- *Elk gezin bestaat uit 2,4 personen*
- *De gezinnen zullen in de volgende verhouding naar Zeeland komen: Vlissingen 30%, Middelburg 35%, Veere 10%, Goes 15%, Borsele en Kapelle elk 5%*

5. Conclusies

De Bevolkings- en Huishoudenprognose Zeeland 2014 is tot stand gekomen met behulp van een aantal aannames binnen het prognosemodel PRIMOS/IPB 2014. Bewust is gebruik gemaakt van binnenlandse en buitenlands migratiesaldi als input in het model, in plaats van woningbouwplanningen. Deze aannames zijn gemaakt op basis van een analyse van het recente demografische verleden. Met een aantal ontwikkelingen is rekening gehouden bij het maken van de aannames:

- *De 'trek naar de grote stad' is in Zeeland sterk zichtbaar bij het binnenlandse migratiesaldo van gezinnen en ouderen. Aangenomen wordt dat een gemiddelde van de laatste drie jaren een goede voorspelling voor de toekomst zal zijn.*
- *De 'jong volwassenen' tussen 15 en 25 jaar laten een redelijk stabiel negatief binnenlands migratiesaldo zien. Het aandeel jongeren van deze populatiegroep dat uit Zeeland vertrekt (vooral om te studeren) is de afgelopen jaren toegenomen. Hier is bij het maken van een aanname rekening mee gehouden.*
- *Gekozen is om het buitenlands migratiesaldo van de Provinciale prognose overeen te laten komen met de uitkomst van de landelijke Primos 2014.*
- *De komst en vertrek van asielzoekerscentra (AZC), en de verandering in soorten bewoners, hebben invloed op de uitkomsten van de bevolkingsomvang. In de praktijk is deze groep autonoom en staat los van de demografische ontwikkeling van Zeeland. Voor het maken van een prognose op lange termijn wordt daarom bij het maken van aannames geprobeerd de invloed van de AZC's te neutraliseren.*
- *De 'komst van de Belgen' naar Zeeuws Vlaanderen lijkt sinds een aantal jaren een langer aanhoudende trend te zijn geworden. Het lijkt aannemelijk dat het prijsverschil in koopwoningen en de demografische trends in België zullen zorgen voor een aanhoudende migratiestroom naar Zeeuws Vlaanderen.*

De aannames zijn per gemeente en in het bevolkingsprognosemodel verwerkt. De uitkomsten hiervan zijn terug te vinden in de nota 'Bevolkings- en Huishoudenprognose Zeeland 2014. Ook de uitkomsten van de scenario's zijn hierin terug te vinden.

Bijlage 1: Beschrijving aanname opties Binnenlands migratiesaldo

Beschrijving Aanname opties Binnenlands Migratiesaldo			
Categorie	Naam	Berekening	Beschrijving
Jongeren (15-24 ja	A; gemiddelde	GEMIDDELDE(2005-2013)	Gemiddelde genomen van de afgelopen 9 jaren
Jongeren (15-24 ja	B: Obv geboorte	(-0,042*LN(aantal jaren na 1990)-0,1325) * (aantal geboortes 18 jaar geleden)	Het aandeel jongeren dat gaat studeren en wonen buiten Zeeland neemt al jaren toe. De mate waarin, is voorspeld op basis van een logaritmische trendlijn, er vanuitgaande dat de trend niet lineair doorzet. Dit percentage wordt vermenigvuldigd met het aantal geboortes 18 jaar geleden. Voor de lange termijn worden hiervoor de prognose van het aantal geboortes uit Primos 2014 gebruikt
Overige leeftijden	A: Logaritmische trendlijn	(-645,9*LN(aantal jaren na 2003))+1770,7	Bij deze aanname wordt er vanuit gegaan dat de trend die na 2005 is ingezet langzaam kleiner wordt. Op termijn wordt het saldo van de overige leeftijden wel fors negatief tot -700
Overige leeftijden	B: Lang gemiddelde	GEMIDDELDE(2007-2013) met AZC correctie	Bij dit lang gemiddelde wordt het gemiddelde van de afgelopen acht jaar genomen van het binnenlands saldo overige leeftijden
Overige leeftijden	C: Gemiddelde laatste drie jaar	GEMIDDELDE(2011-2013)	Bij deze aanname wordt er vanuit gegaan dat de laatste drie jaar representatief zullen zijn voor de komende perioden
Overige leeftijden	D: Doortrekken laatste jaar	Saldo 2013	Het meest recente migratiesaldo voor overie leeftijden van 2013 wordt bij deze aanname als representatief geacht voor de komende perioden
Overige leeftijden	E: Lineaire trend	(158,98(aantal jaren na het jaar 2003) + 1696,8)	De ontwikkeling van het binnenlands migratiesaldo van de laatste jaren wordt bij deze aanname lineair doorgetrokken naar de toekomst

Provincie Zeeland

Bijlage 2: Binnenlands migratiesaldo

Gemeente	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Borsele	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26	-26
Goes	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113	113
Hulst	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Kapelle	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62	62
Middelburg	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97	97
Noord-Beveland	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Reimerswaal	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128	-128
Schouwen-Duiveland	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65
Sluis	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Terneuzen	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63	63
Tholen	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28	-28
Veere	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36
Vlissingen	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88	-88
Totaal	-941	-961	-961	-987	-965	-1018	-980	-967	-960	-936	-894	-873	-859	-908	-863	-858	-881	-847

Gemeente	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049
Borsele	-123	-123	-125	-127	-130	-131	-133	-134	-134	-135	-136	-136	-136	-136	-137	-137	-137	-137	-136
Goes	40	40	38	37	35	34	33	32	31	31	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Hulst	-94	-94	-96	-98	-100	-102	-103	-104	-105	-106	-106	-107	-107	-107	-107	-107	-107	-107	-107
Kapelle	11	11	10	9	8	7	6	6	5	5	5	4	5	4	4	4	4	4	4
Middelburg	24	24	22	21	19	18	17	16	16	15	14	14	14	14	14	14	14	14	14
Noord-Beveland	-1	-1	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Reimerswaal	-161	-160	-161	-162	-163	-163	-164	-164	-164	-164	-165	-165	-165	-165	-165	-165	-165	-165	-165
Schouwen-Duiveland	-61	-61	-63	-66	-69	-71	-73	-74	-75	-76	-77	-77	-77	-78	-78	-78	-78	-78	-78
Sluis	-61	-61	-62	-64	-65	-66	-67	-68	-68	-69	-69	-70	-70	-70	-70	-70	-70	-70	-70
Terneuzen	-87	-87	-90	-94	-97	-100	-101	-103	-104	-105	-106	-107	-107	-107	-108	-108	-108	-108	-107
Tholen	-83	-83	-85	-86	-87	-88	-89	-89	-90	-90	-90	-91	-91	-91	-91	-91	-91	-91	-91
Veere	-65	-65	-67	-69	-72	-74	-75	-76	-77	-77	-78	-79	-78	-79	-79	-79	-79	-79	-79
Vlissingen	-156	-156	-157	-159	-161	-162	-162	-163	-164	-164	-165	-165	-165	-165	-165	-165	-165	-165	-165
Totaal	-819	-816	-838	-861	-884	-901	-913	-923	-932	-938	-946	-950	-949	-953	-954	-955	-954	-953	-951

Bijlage 3: Buitenlands Migratiesaldo

Gemeente	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Borsele	23	22	22	23	24	23	22	22	21	21	21	21	22	21	22	22	22	22	22
Goes	37	36	35	37	39	38	36	35	34	34	34	34	35	34	35	35	35	35	35
Hulst	102	99	97	102	108	103	98	96	94	94	94	95	95	95	96	96	96	97	97
Kapelle	-2	-2	-2	-2	-3	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2
Middelburg	96	93	92	97	102	98	93	91	89	89	89	90	90	90	90	91	91	92	91
Noord-Beveland	16	15	15	16	16	16	15	15	14	14	14	14	15	14	15	15	15	15	15
Reimerswaal	82	79	78	82	87	83	79	78	76	76	76	76	77	76	77	77	77	78	78
Schouwen-Duiveland	21	21	20	21	23	22	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
Sluis	127	123	121	127	134	129	122	120	118	118	117	118	119	118	119	120	119	121	120
Terneuzen	134	130	128	135	142	137	129	127	125	125	124	125	126	125	126	127	127	128	128
Tholen	11	11	11	11	12	11	11	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	11	10
Veere	29	28	28	29	31	29	28	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27
Vlissingen	137	133	131	137	145	139	132	129	127	127	127	127	128	127	128	129	129	130	130
Totaal	812	787	776	815	860	826	782	768	754	754	752	756	762	757	763	766	765	774	771

Gemeente	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	2047	2048	2049
Borsele	22	21	21	22	22	22	22	22	21	21	21	21	21	21	20	20	20	20	20
Goes	35	34	35	35	35	35	35	35	34	34	34	34	33	34	33	33	32	32	32
Hulst	97	95	95	96	96	97	96	97	94	94	93	93	91	92	90	90	89	88	88
Kapelle	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2	-2
Middelburg	91	89	90	91	91	91	90	92	89	89	88	88	86	87	85	85	84	83	83
Noord-Beveland	15	14	15	15	15	15	15	15	14	14	14	14	14	14	14	14	14	13	13
Reimerswaal	78	76	77	77	78	78	77	78	76	76	75	75	74	75	72	73	71	71	71
Schouwen-Duiveland	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	19	19	19	19	19	18	19
Sluis	120	118	118	120	120	120	119	121	117	117	115	116	114	115	112	112	110	109	110
Terneuzen	128	125	126	127	127	128	126	128	124	124	122	123	121	122	119	119	117	116	116
Tholen	10	10	10	10	10	11	10	11	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Veere	27	27	27	27	27	27	27	28	27	27	26	26	26	26	25	26	25	25	25
Vlissingen	130	127	128	129	129	130	128	131	126	126	125	125	123	124	121	121	119	118	118
Totaal	771	755	759	766	768	772	763	776	750	750	740	743	730	738	717	720	708	699	702

Bevolkings- en huishoudenprognose Zeeland 2014

Nota met Resultaten

Datum:	december 2014
Versienummer:	Definitief rapport
Auteur:	Lenneke Jongbloed/ Léon Kaagman
Afdeling:	Ruimte

Provincie Zeeland

Inhoudsopgave

Nota met Resultaten 1

1. Samenvatting 3

1.1. Bevolking 3

1.2. Bevolkingssamenstelling 3

1.3. Huishoudens 3

2. Bevolking 4

2.1. Bevolkingsomvang Zeeland 4

2.2. Bevolkingsomvang Zeeuwse regio's 4

2.3. Bevolkingsomvang Zeeuwse gemeenten 5

2.4. Geboorte en sterfte 6

2.5. Migratie 8

2.6. Groei of krimp? 9

2.7. Scenario: Uitstroom, Revival en Marinierskazerne 10

2.8. Verschil met andere prognosemodellen 11

3. Vergrijzing en ontgroening 13

3.1. Ontwikkeling leeftijdsgroepen 13

3.2. Potentiële beroepsbevolking 16

3.3. Basisschoolleeftijd 18

4. Huishoudens 19

4.1. Huishoudensgroei- en afname 19

4.2. Huishoudentypen en leeftijdsgroepen 20

4.3. Opheffen huishoudens 65+ 21

4.4. Verpleeghuizen 22

4.5. Huishoudenontwikkeling per gemeente 24

4.6. Regio's 25

5. Conclusie 28

6. Bijlage 1 Kaart Zeeland Bevolking 29

7. Bijlage 2 Kaart Zeeland Huishoudens 30

1. Samenvatting

1.1. Bevolking

De nieuwe prognose voorspelt voor heel Zeeland eerst een lichte afname van de bevolkingsomvang van Zeeland. De daling gaat langzaam, uiteindelijk is de verwachting dat de bevolking met bijna 10000 gedaald is in 2030. Ondanks een instroom van migranten uit het buitenland is het migratiesaldo negatief. Dit komt door het vertrek van jongeren die elders gaan studeren en de afgenomen immigratie van jonge gezinnen en ouderen. Het sterfteoverschot is vooral op lange termijn de belangrijkste oorzaak van de afname van de bevolking

De bevolking van de Zeeuws Vlaamse gemeenten blijft ondanks de immigratie van Belgen krimpen. De bevolking van Schouwen-Duiveland daalt relatief echter het snelst. Ook bij Borsele, Noord-Beveland, Veere en Vlissingen is een bevolkingsdaling te zien. De gemeenten Goes en Tholen groeien nog licht tot 2025. Alleen Kapelle, Middelburg en Reimerswaal laten een blijvende bevolkingsgroei zien.

1.2. Bevolkingssamenstelling

De samenstelling van de bevolking qua leeftijdsopbouw verandert ingrijpend van aard en omvang. Het aantal jongeren neemt licht af, het aantal personen tussen 30 en 60 neemt sterk af, terwijl het aantal mensen tussen 60 en 80 toeneemt, het percentage 80-plussers gaat zelfs verdubbelen. Dit geldt ook voor de huishoudens, waarbij de groei van het aantal huishoudens voornamelijk in de leeftijdsgroep van 80+ terug te vinden is.

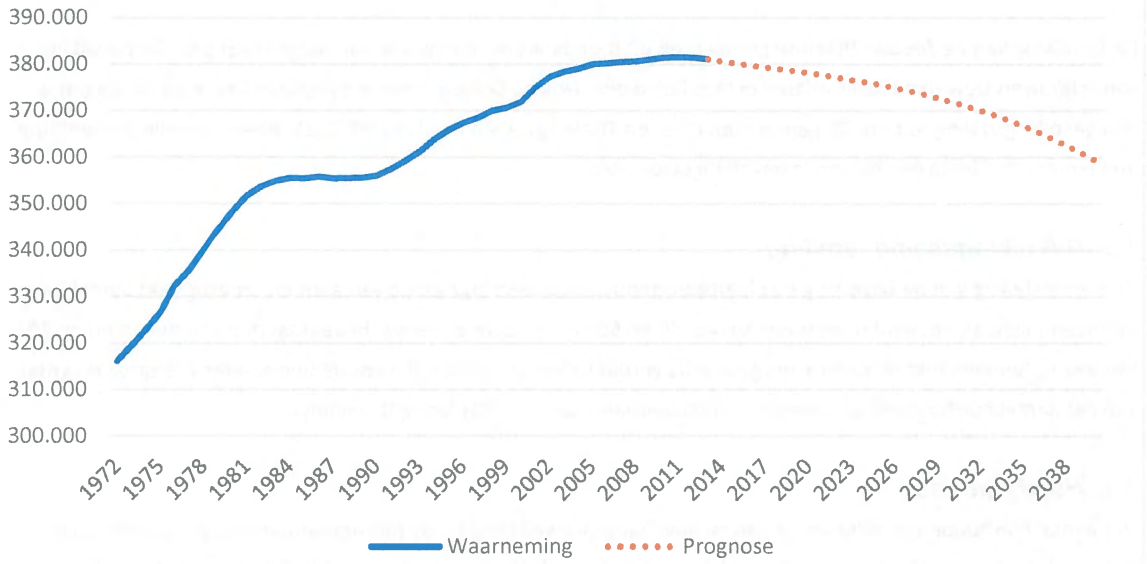
1.3. Huishoudens

Het aantal huishoudens is afhankelijk van de bevolkingsontwikkeling en de huishoudensvorming/-opheffing. De huishoudensvorming staat sterk onder invloed van de individualisering onder jonge leeftijdsgroepen waardoor meer mensen bewust voor een eenpersoonshuishouden kiezen. Daarnaast ontstaan er in de toekomst door het groeiend aantal ouderen en het langer zelfstandig blijven wonen van ouderen, meer eenpersoonshuishoudens in de oudere leeftijdsgroepen. Ondanks een dalend inwonertal neemt hierdoor het aantal huishoudens nog toe tot het jaar 2026 met 5700 huishoudens. De jaarlijkse groei neemt hierbij wel geleidelijk af. Daling van het aantal huishoudens doet zich binnen tien jaar voor in de Zeeuws Vlaamse gemeenten en Schouwen-Duiveland. In de andere gemeenten vindt dat rond 2030 of later plaats.

2. Bevolking

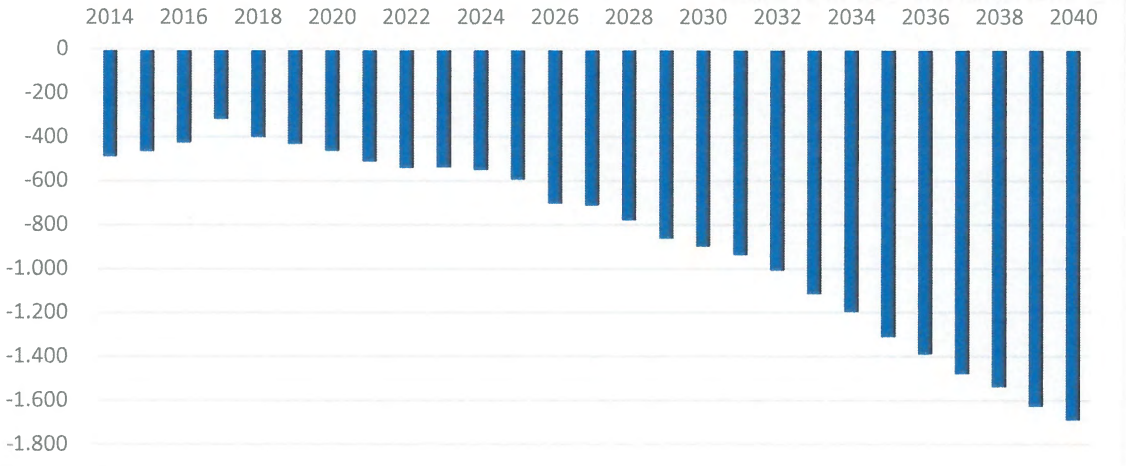
2.1. Bevolkingsomvang Zeeland

Figuur 2.1.1 Bevolking Zeeland 1972-2040

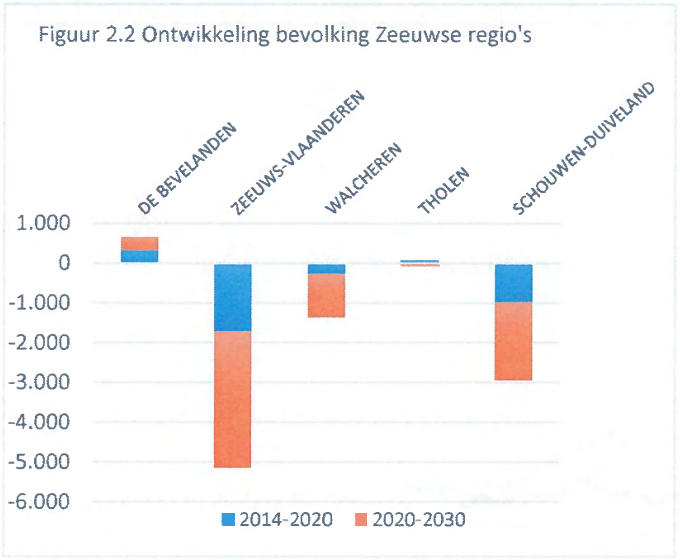
Uit de waarnemingscijfers uit het verleden en de prognose blijkt dat de provincie Zeeland in 2011 (381.530) zijn top qua bevolkingsomvang heeft bereikt (zie figuur 2.1.1). Tot 2030 zal de bevolking dalen met zo'n 10.000 tot ongeveer 370.000. In 2040 zal Zeeland volgens de prognose uitkomen op een bevolkingsomvang van 360.000, gelijk aan het niveau van begin jaren '90 van de vorige eeuw.

Figuur 2.1.2. Bevolkingsontwikkeling (per jaar) Zeeland 2014-2040

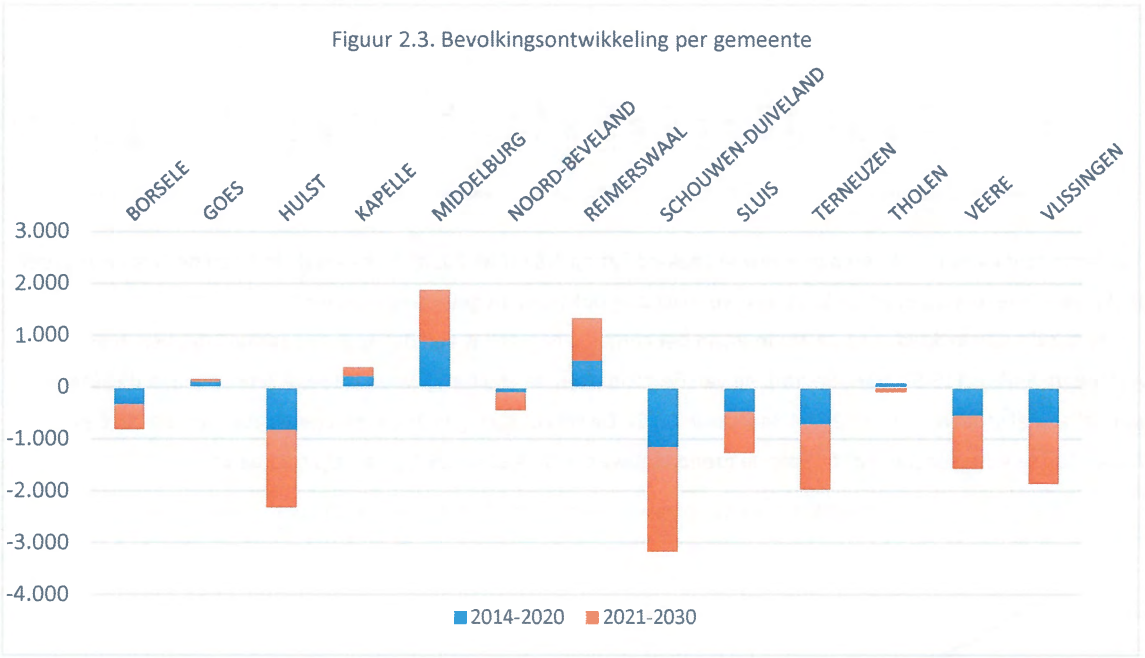
De jaarlijkse afname van het aantal inwoners van Zeeland wordt de komende jaren steeds groter. In 2014 neemt de bevolking in jaarlijks af met 400 inwoners, in 2040 is dit opgelopen tot een afname van ruim 1.600 inwoners per jaar.

2.2. Bevolkingsomvang Zeeuwse regio's

De mate waarin groei en krimp plaatsvindt verschilt sterk per regio. In Zeeuws-Vlaanderen en Schouwen-Duiveland is de afname van de bevolking reeds begonnen. Alleen het aantal inwoners van De Bevelanden neemt tot 2030 naar verwachting nog toe. In figuur 2.2.1 is de groei of daling cumulatief weergegeven per regio. Daaruit wordt duidelijk met welke omvang de bevolking verandert.

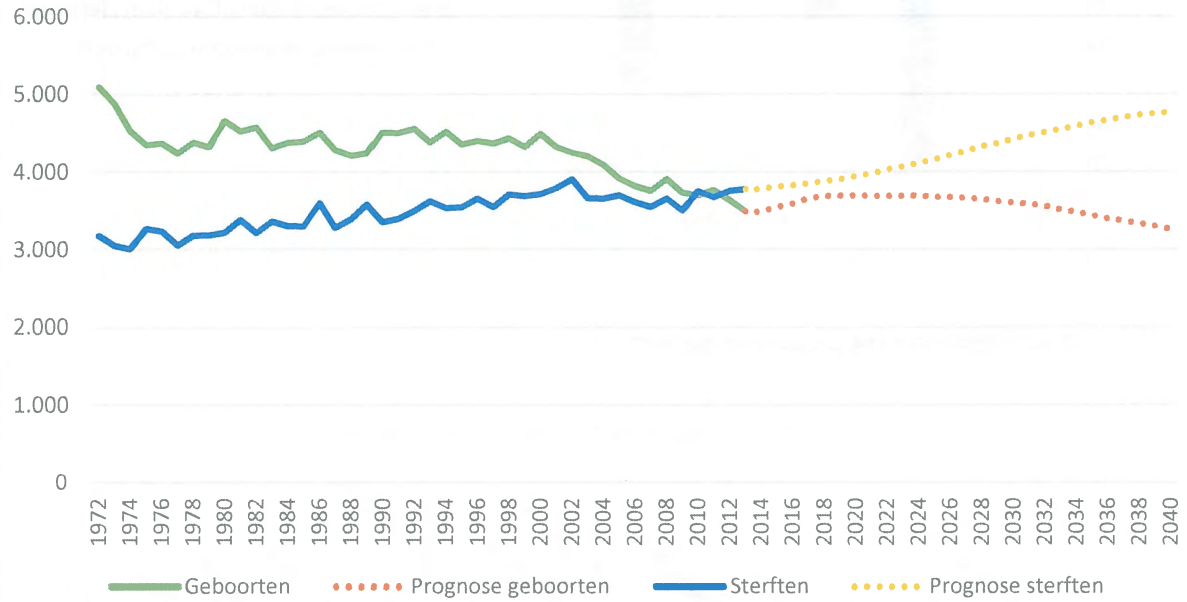
2.3. Bevolkingsomvang Zeeuwse gemeenten

Voor de Zeeuwse gemeenten geldt dat de afname van het aantal inwoners na 2020 sterker wordt. De landelijke trend waarbij de groei voornamelijk in de steden plaatsvindt zien we in Zeeland beperkt terug. Middelburg laat voor de komende jaren een duidelijk groei zien en in Goes vindt een lichte stijging van het aantal inwoners plaats. De gemeenten Terneuzen en Vlissingen hebben daarentegen te maken met een daling van het aantal inwoners.

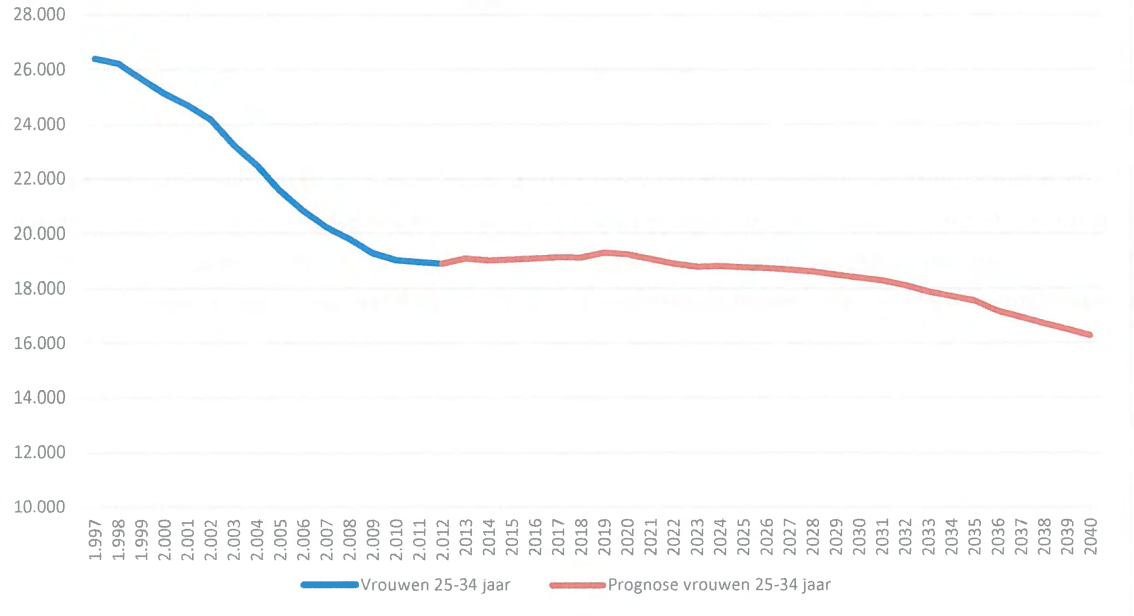
2.4. Geboorte en sterfte

Figuur 2.4.1 Geboorte en sterfte Zeeland 1972-2040

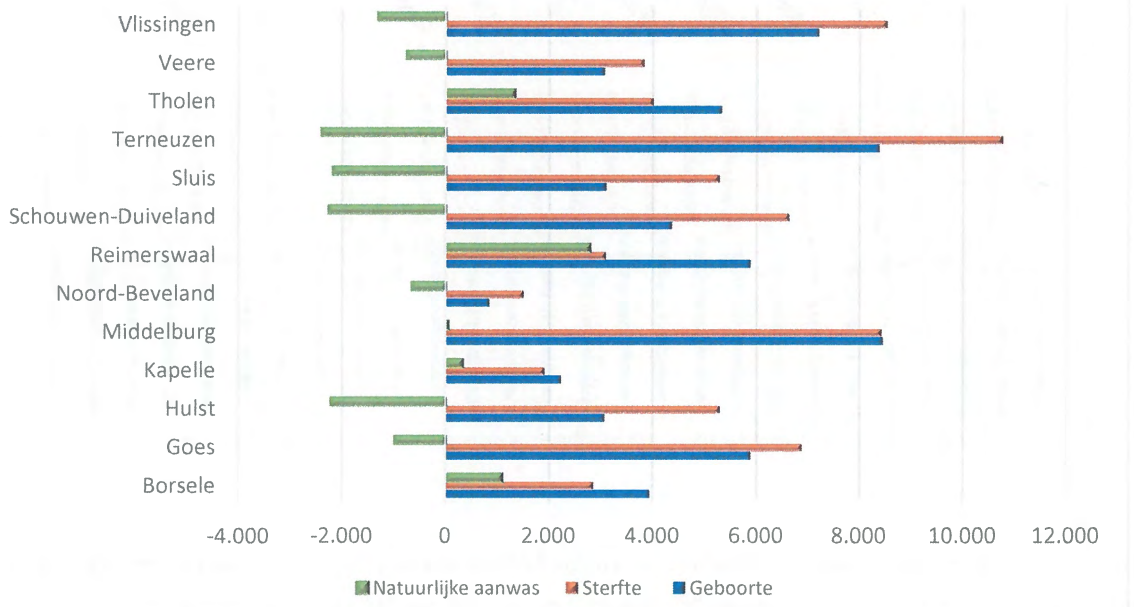
Het gemiddeld aantal kinderen per vrouw in Zeeland ligt op 1,83 (CBS 2013). Het aantal kinderen per vrouw is al een aantal jaar redelijk stabiel en dit blijft naar verwachting ook rond dit getal schommelen.
Een factor die van invloed is op de afname van het aantal geboorten is een daling in het aantal vrouwen in de vruchtbare leeftijd (15-50 jaar). De afname van de geboorten de afgelopen jaren is toe te schrijven aan de afname van het aantal vrouwen tussen 25 en 34 (figuur 2.4.2) De lichte stijging in het aantal geboorten tussen 2016 en 2024 is toe te schrijven aan het feit dat de groep vrouwen in de leeftijd 25-35 jaar iets toeneemt.

Figuur 2.4.2 Aantal vrouwen in de leeftijd 25-34 jaar in Zeeland

De natuurlijk aanwas is het verschil tussen geboorte en sterfte. Vanaf 2012 is het sterftecijfer groter dan het geboortecijfer in Zeeland, de natuurlijke aanwas is hierdoor negatief. De komende jaren zal het sterfteoverschot toenemen waardoor de natuurlijke aanwas terugloopt tot ongeveer -1500 in 2040.

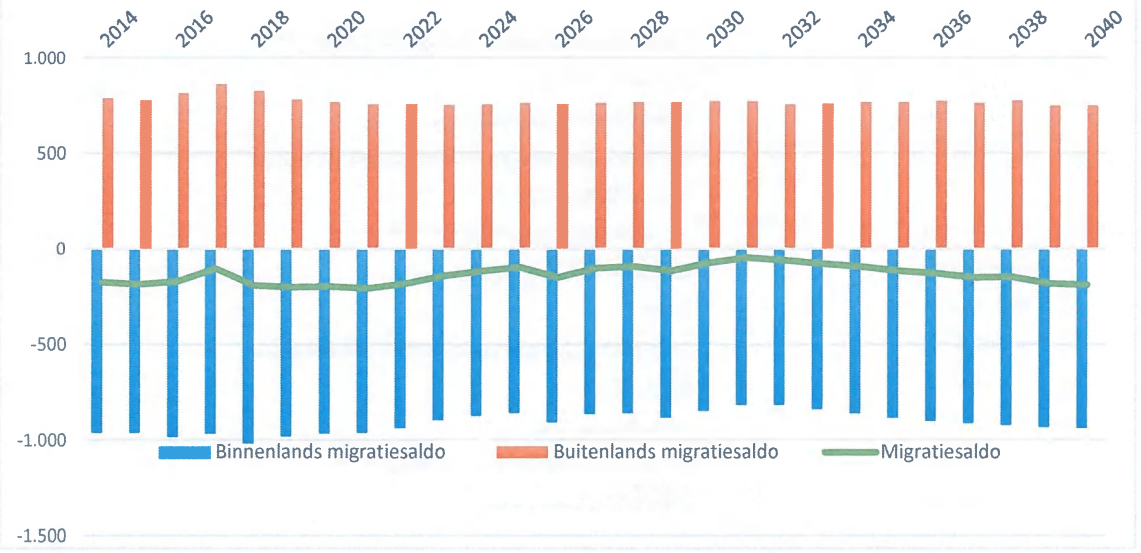
Figuur 2.4.4 Geboorteoverschot/-tekort gemeenten (cumulatief) 2014-2030

De afzonderlijke gemeenten laten een vergelijkbaar beeld zien met Zeeland als geheel. Slechts vijf gemeenten hebben volgens de prognose een geboorteoverschot. Naast de gemeente Middelburg zijn het de gemeenten Tholen, Reimerswaal, Kapelle en Borsele; allen gelegen in een gebied dat gekenmerkt wordt door een hoog geboortecijfer (CBS 2013).

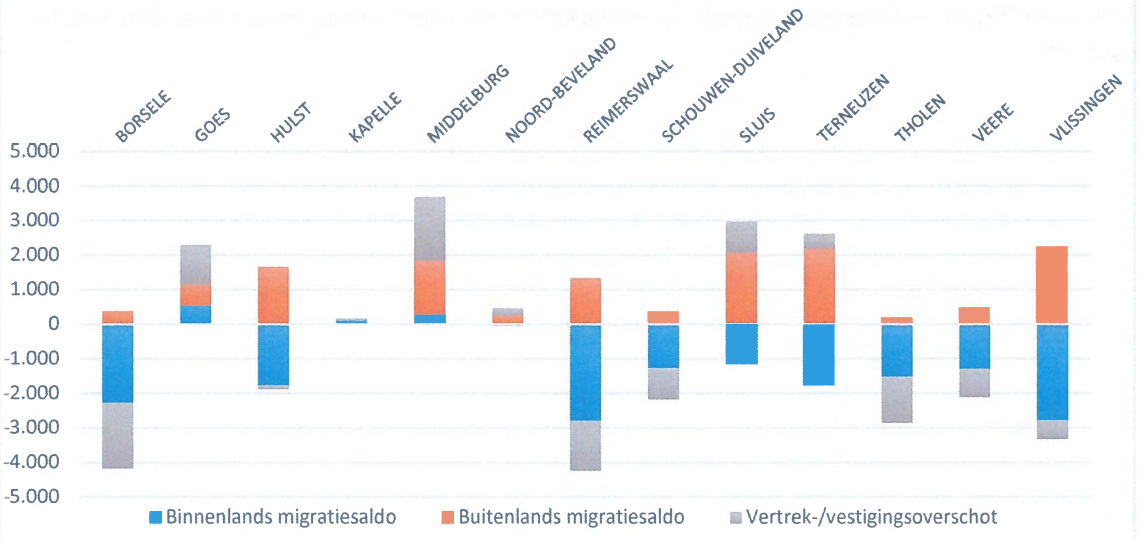
2.5. Migratie

Figuur 2.5.1 Migratie Zeeland 2013-2040

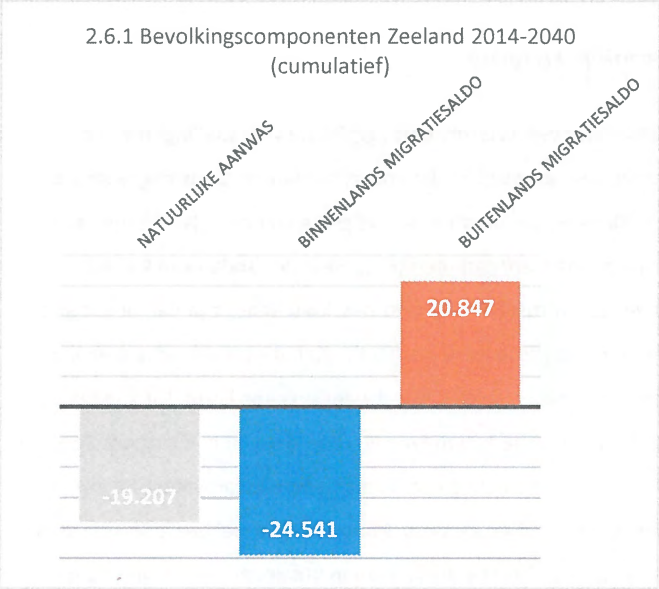
Bovenstaande figuur laat zien dat het migratiesaldo (groene lijn) voor Zeeland negatief is en volgens de prognose de komende jaren negatief blijft. Het binnenlands migratiesaldo (het saldo van het aantal personen dat de provincie verlaat naar elders in Nederland of zich hier vestigt vanuit de rest van Nederland) is structureel groter dan het buitenlands migratiesaldo (saldo van vestiging en vertrek van mensen tussen Zeeland en het buitenland)

Figuur 2.5.2 Cumulatieve migratiesaldi per gemeente 2014-2030

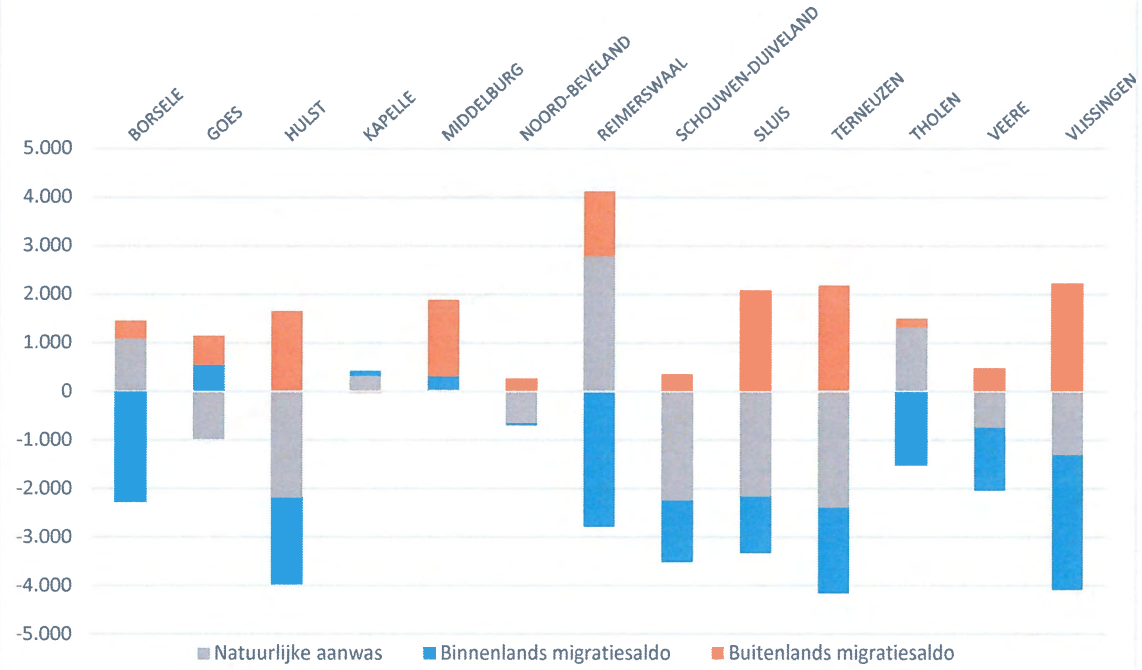
Per gemeente is een duidelijk verschil te zien in het aantal personen dat zich vestigt en vertrekt vanuit zowel het binnen- als buitenland. De Zeeuws-Vlaamse gemeenten hebben alle drie een positief buitenlands migratiesaldo door een hogere instroom vanuit België. Reimerswaal trekt veel arbeidsmigranten en Middelburg en Vlissingen hebben van oudsher eenhoog buitenlands migratiesaldo. Het binnenlands migratiesaldo is voor bijna alle gemeenten negatief. Wanneer het totale migratiesaldo (binnenlands + buitenlands) wordt bekeken geldt dat voor alle gemeenten, op Goes, Middelburg en Kapelle na, dat per saldo meer personen vertrekken dan er vestigen. Zie ook Hoofdstuk 3 van de nota 'Aannames en methodiek prognose 2014'.

2.6. Groei of krimp?

De bevolkingsontwikkeling bestaat uit de componenten 'natuurlijke aanwas', 'binnenlands migratiesaldo' en 'buitenlands migratiesaldo'. Voor Zeeland als geheel geldt dat de migratie per saldo weinig invloed heeft op de bevolkingsontwikkeling. Het positieve buitenlandse migratiesaldo wordt te niet gedaan door het negatieve binnenlands migratiesaldo. Per saldo vestigen zich ongeveer evenveel mensen vanuit het buitenland in Zeeland als dat er vanuit Zeeland naar elders in Nederland vertrekken. De bevolkingsdaling voor de provincie Zeeland wordt dus voornamelijk veroorzaakt door het geboortetekort of wel het sterfteoverschot (de natuurlijke aanwas).

Figuur 2.6.2 Bevolkingscomponenten per gemeente 2014-2030

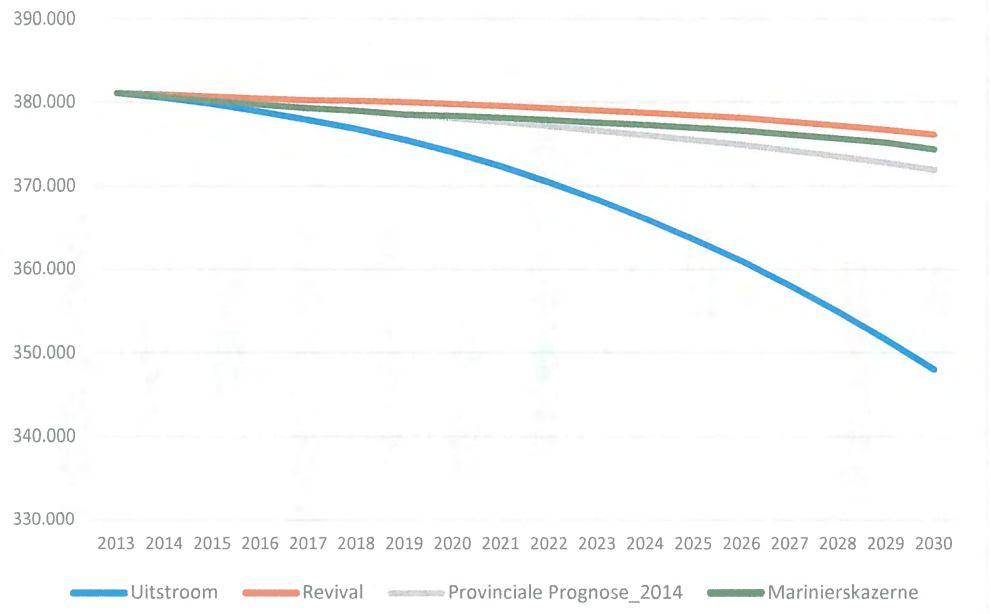
Per gemeente zijn duidelijke verschillen te zien in de componenten die van invloed zijn op de bevolkingsontwikkeling. Het binnenlands migratiesaldo is in vrijwel alle gemeenten negatief. Alleen Goes, Middelburg en Kapelle laten een licht positief saldo zien.

De natuurlijke aanwas is in de meeste gemeenten negatief, er overlijden meer personen dan dat er geboren worden. Uitzondering hierop zijn de van gemeenten die in de 'Bible-Belt' liggen en daardoor een relatief hoog geboortecijfer hebben.

2.7. Scenario: Uitstroom, Revival en Marinierskazerne

De Bevolkings- en huishoudenprognose Zeeland 2014 bevat beleidsarme demografische voorspellingen van de 'meest waarschijnlijke waarheid'. Bij het maken van de aannames blijkt dat vooral het binnenlands migratiesaldo van de 'overige leeftijden' moeilijker voorspelbaar is. Door de populariteit van de grote steden in Nederland is de migratie ernaar toe verstrekt, en is de migratie van jonge mensen/gezinnen terug naar de randen van Nederland afgenomen. Er zijn twee scenario's gemaakt die ofwel optimistischer is of juist pessimistischer zijn dan de prognose (zie par. 4.1 en 4.2 van de nota 'Aannames en methodiek prognose Zeeland 2014'). Bij het optimistische scenario Revival wordt verwacht dat de migratie van gezinnen en ouderen naar Zeeland weer op gang komt. Dit kan plaatsvinden als de urbanisatie trend uit zichzelf afzwakt of als bepaalde initiatieven worden genomen, waardoor Zeeland aan stedelijke aantrekkelijkheid wint, bijvoorbeeld door een uitbreiding van hoger onderwijscapaciteit. Bij het pessimistische scenario wordt de ingezette trend verder voortgezet. Het scenario 'Marinierskazerne' heeft de komst van de marinierskazerne als uitgangspunt. Hierbij ontstaan zo'n 2000 arbeidsplaatsen in Vlissingen. Het is niet duidelijk in hoeverre dit een migratiestroom zal opwekken en waarnaar toe. Voor de aannamebeschrijving: zie par. 4.3 van de nota 'Bevolkings- en huishoudenprognose Zeeland 2014; Aannames en methodiek'.

Figuur 2.7 Bevolking Zeeland 2013-2040 volgens 'Uitstroom', 'Revival' en 'Marinierskazerne' scenario's

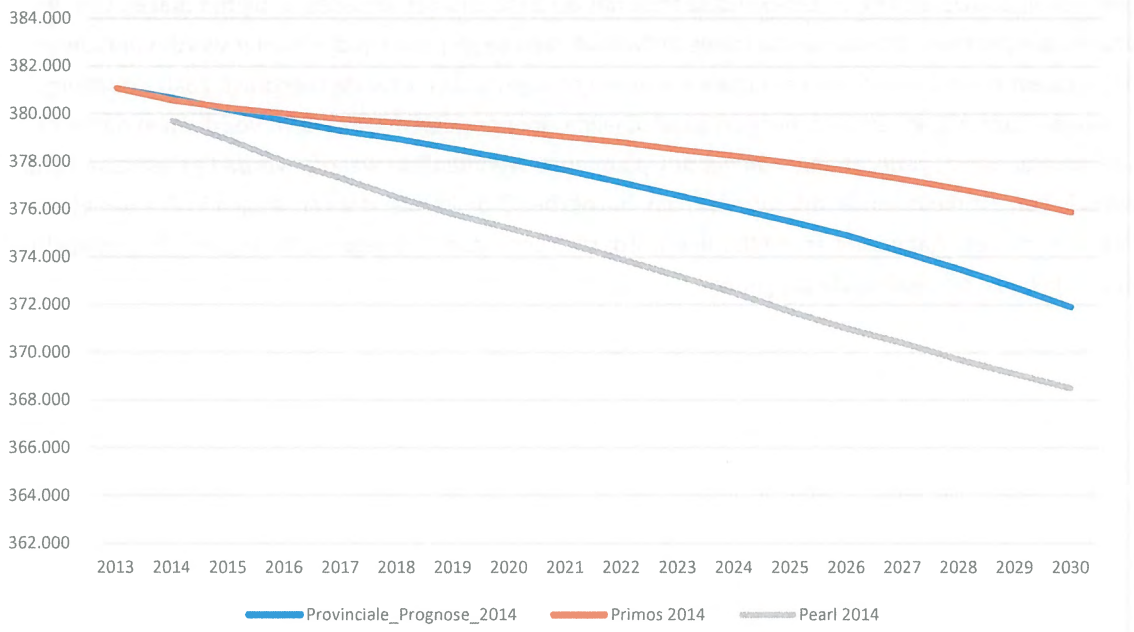

Bij het scenario 'Uitstroom' is sprake van een oplopend negatief binnenlands migratiesaldo waardoor de bevolking op termijn sterk afneemt. Bij het 'Revival' scenario is sprake van een stabiele tot licht dalende bevolking. Ook bij dit scenario is geen sprake meer van een groeiende Zeeuwse bevolking

2.8. Verschil met andere prognosemodellen

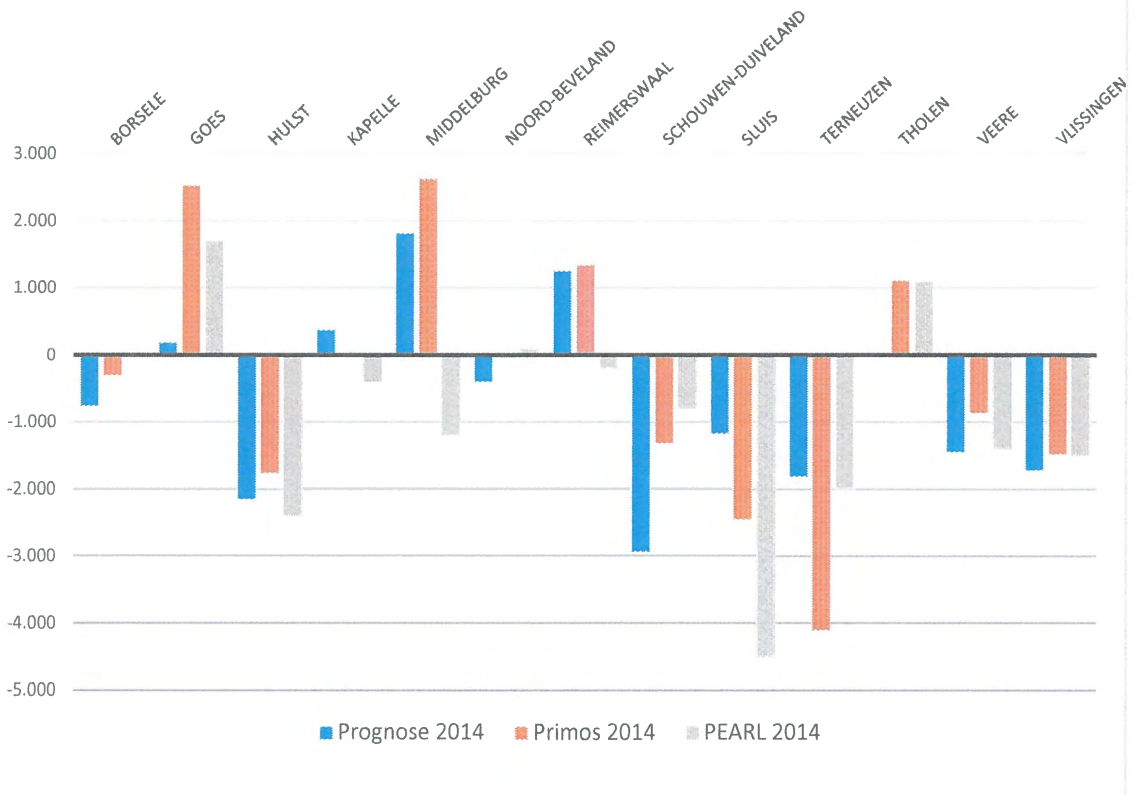
Er zijn twee nationale prognosemodellen met uitkomsten op regionaal niveau, te weten PEARL (overgenomen door het CBS) en Primos, zie ook de nota Aannames en methodiek. De uitkomsten van deze twee prognoses met de uitkomst van de provinciale prognose zijn weergegeven in onderstaand figuur.

Figuur 2.8.1 Bevolking Zeeland 2014-2030 PEARL, Primos en de Bevolkings- en huishoudenprognose Zeeland 2014

Uit figuur 2.8.1 blijkt dat de provinciale prognose hogere uitkomsten heeft dan de PEARL en lagere dan de Primos.

Figuur 2.8.2 Bevolkingsontwikkeling Zeeuwse gemeenten 2014-2030 volgens PEARL, Proimos en Provinciale prognose 2014

In figuur 2.8.2 is de gecumuleerde ontwikkeling per Zeeuwse gemeente per prognose weergegeven. Er zijn soms behoorlijke verschillen en die zijn ook verklaarbaar. Waar de twee nationale prognoses uitgaan van woningbouwplanning en berekende aannames op basis van het verleden, is bij het maken van de provinciale prognose kennis van de lokale ontwikkelingen toegepast. Op die manier wordt voorkomen dat incidenten uit het verleden structureel worden doorgetrokken naar de toekomst, zoals de schommelingen door AZC-in- en uitstroom en grootschalige sloopprojecten. Ook wordt voorkomen dat er teveel waarde wordt gehecht aan woningbouwplannen. Bovendien kan waarde worden gehecht aan ontwikkelingen die nieuw maar structureel lijken, bijvoorbeeld de immigratie van Belgen in Zeeuws Vlaanderen. In de nota Aannames en methodiek wordt stap voor stap uitgelegd welke keuzes zijn gemaakt bij het maken van de provinciale prognose.

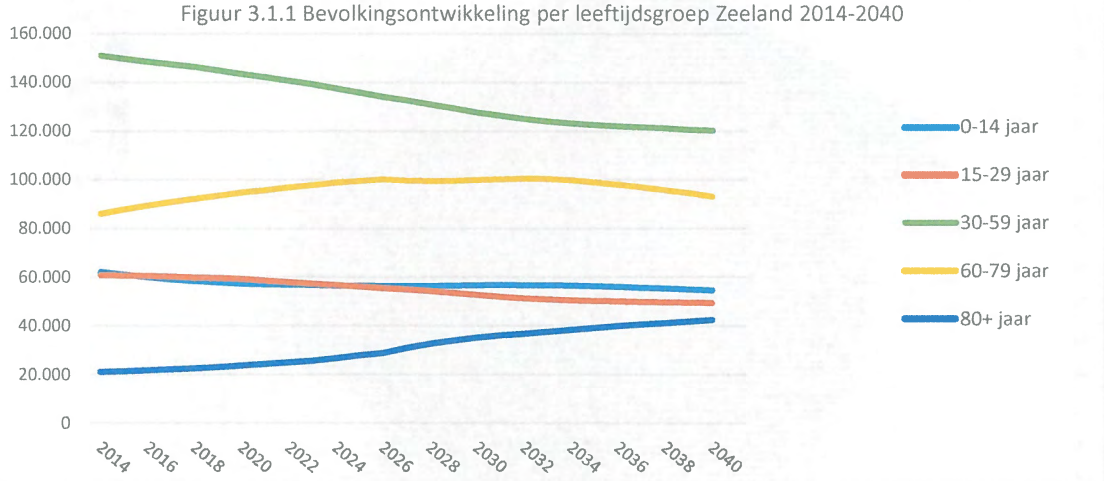
3. Vergrijzing en ontgroening

3.1. Ontwikkeling leeftijdsgroepen

De provincie Zeeland krijgt de komende jaren te maken met bevolkingsdaling. De afname van de bevolking is sinds 2011 waarneembaar en neemt de komende jaren sterk toe. De bevolkingsdaling vindt niet in alle leeftijdsgroepen even sterk plaats.

Dit hoofdstuk geeft weer in welke leeftijdsgroepen de toe- of afname van de bevolking het sterkst is.

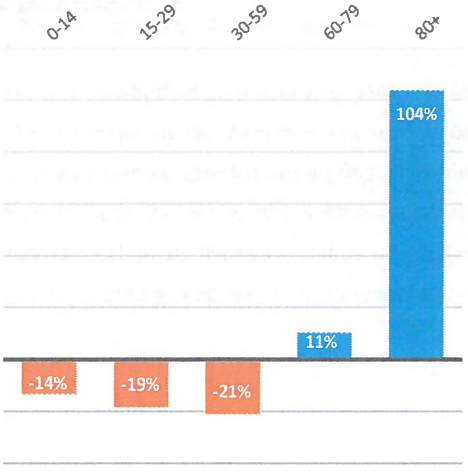
Figuur 3.1.1 Bevolkingsontwikkeling per leeftijdsgroep Zeeland 2014-2040

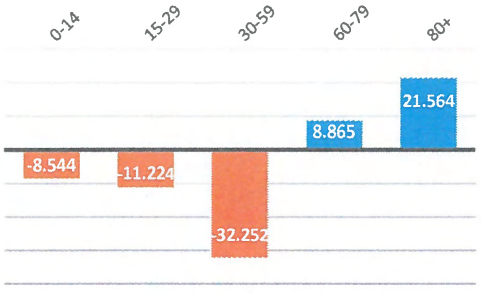
De leeftijdsopbouw van Zeeland verandert drastisch de komende jaren. Het aantal personen in de leeftijdscategorie 60 jaar en ouder neemt flink toe, terwijl het groep 15-59 jarigen afneemt. De 'babyboom' generatie bevindt zich nu in de leeftijdsgroep 60-79 jaar en zal na 2025 opschuiven naar de leeftijdsgroep 80+. Als gevolg hiervan krijgen we de komende jaren met een versnelde vorm van vergrijzing te maken.

Naast vergrijzing is er ook sprake van ontgroening van de Zeeuwse bevolking. Het aandeel jongeren ten opzichte van de totale bevolking neemt de komende jaren verder af. De afname van het aantal jongeren is onder andere het gevolg van vertrek voor studie of werk naar elders in Nederland. Een groot deel van de jongeren verlaat Zeeland voor een studie waarna ze niet altijd meer terugkeren.

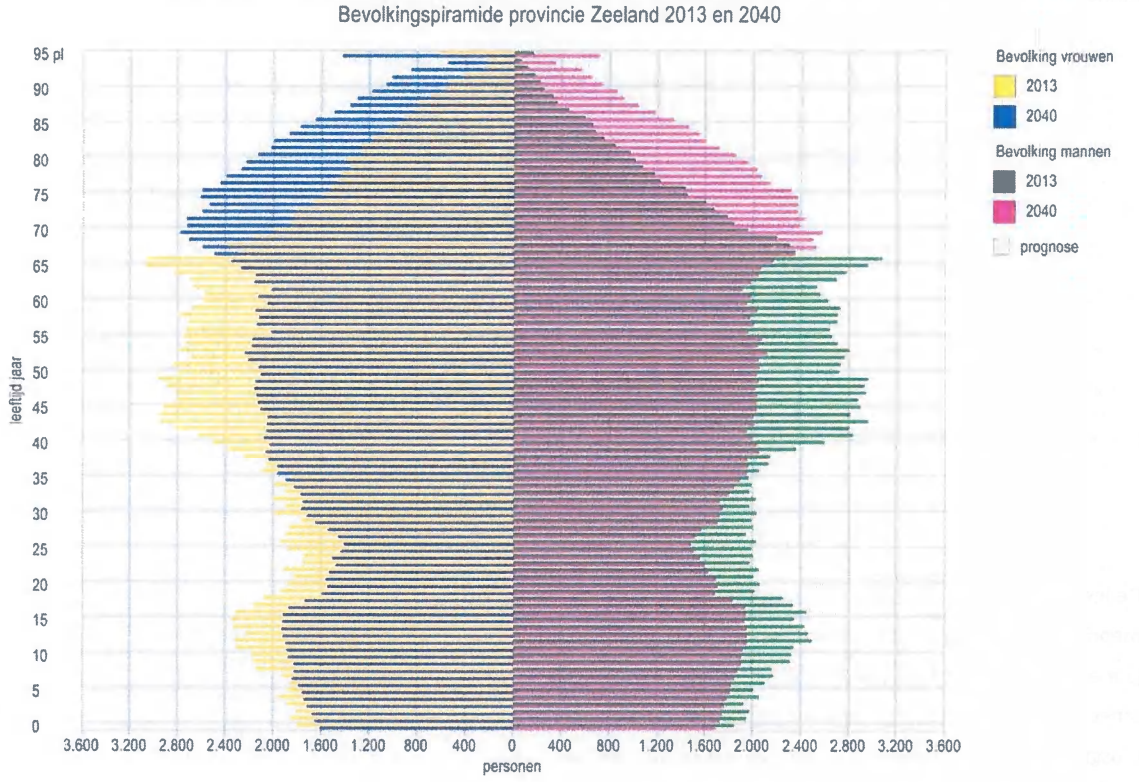
Figuur 3.1.2 Relatieve bevolkingsontwikkeling Zeeland 2013-2040

Figuur 3.1.3 Absolute bevolkingsontwikkeling Zeeland 2013-2040

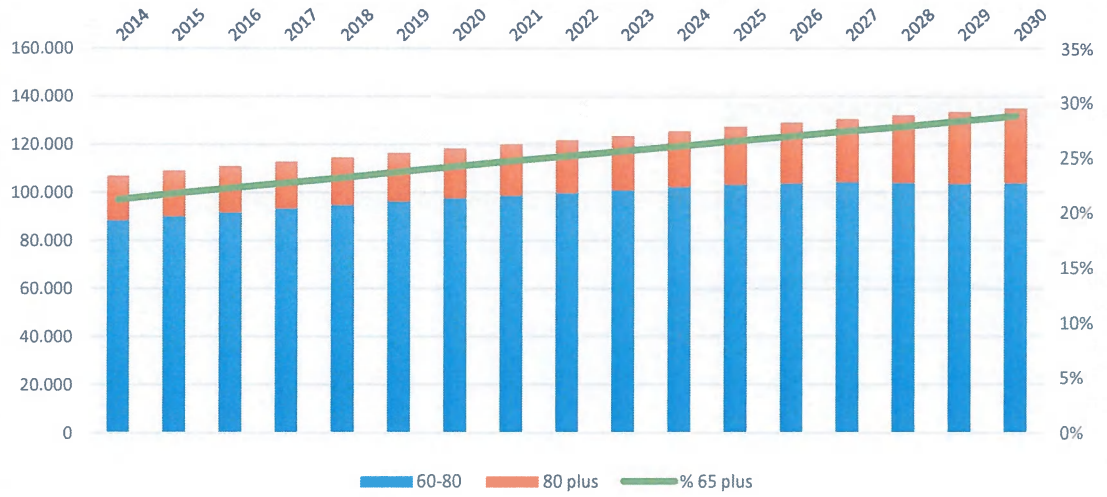

De vraag is in hoeverre de bevolkingsafname een zelfversterkend effect heeft. Het evenwicht tussen de push- en pullfactoren lijkt de laatste jaren verstoord. Indien pushfactoren sterker worden dan de pullfactoren, heeft dit een versterkend effect op de bevolkingsdaling.

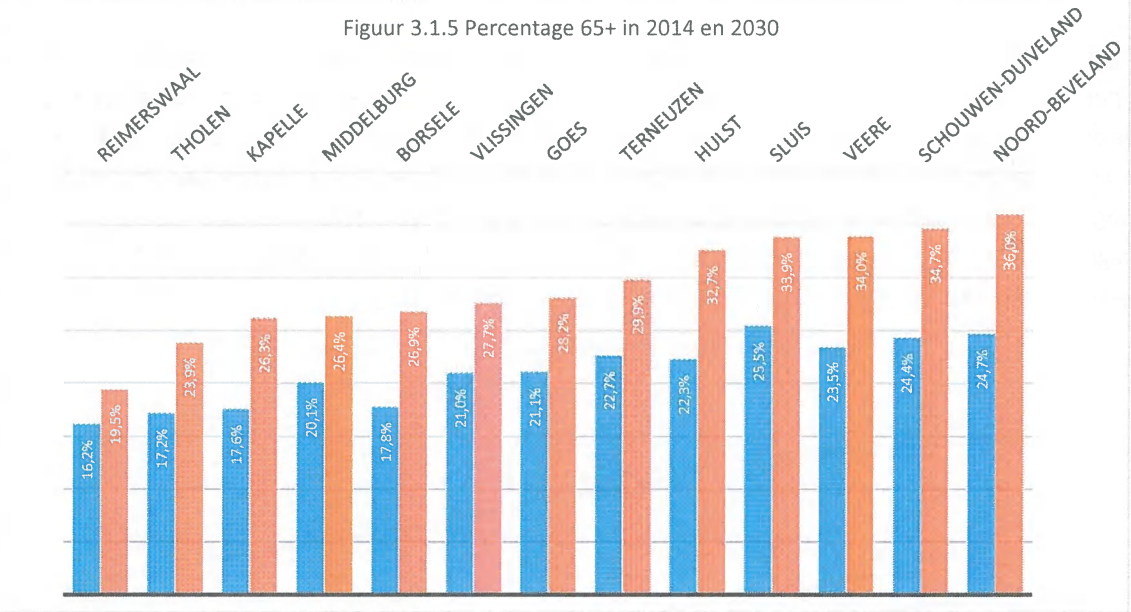
In de bevolkingspiramide is de leeftijdsopbouw van de Zeeuwse bevolking weergegeven voor de jaren 2013 en 2040. Voor zowel de mannen als vrouwen is een flinke groei te zien in de leeftijden 65 jaar en ouder. Het aantal personen in de leeftijdsgroep 45-65 jaar neemt sterk af. Waar het voorheen de vorm van een piramide had, met onderin de piramide de grootste groep; heeft de huidige vorm meer weg van een 'vogelverschrikker' die naar de toekomst toe verandert in een pijl. De oudste bevolkingsgroepen zijn het ruimst vertegenwoordigd, terwijl het aantal personen jonger dan 65 jaar de komende jaren afneemt.

Figuur 3.1.4 Ontwikkeling 60 jarigen en ouder

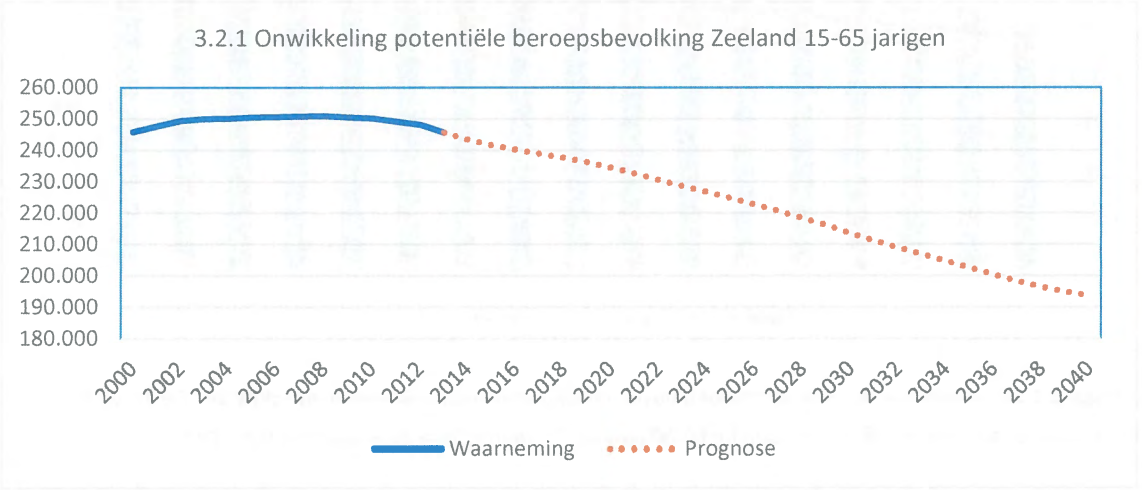
In figuur 3.1.5 is te zien hoe de leeftijdsgroepen boven de 60 jaar zich ontwikkelen in absolute zin. De groep 80+ verdubbelt weliswaar, maar blijft kleiner dan de 60-80 jarigen. Het percentage 65 + stijgt tot bijna 30%.

Figuur 3.1.5 Percentage 65+ in 2014 en 2030

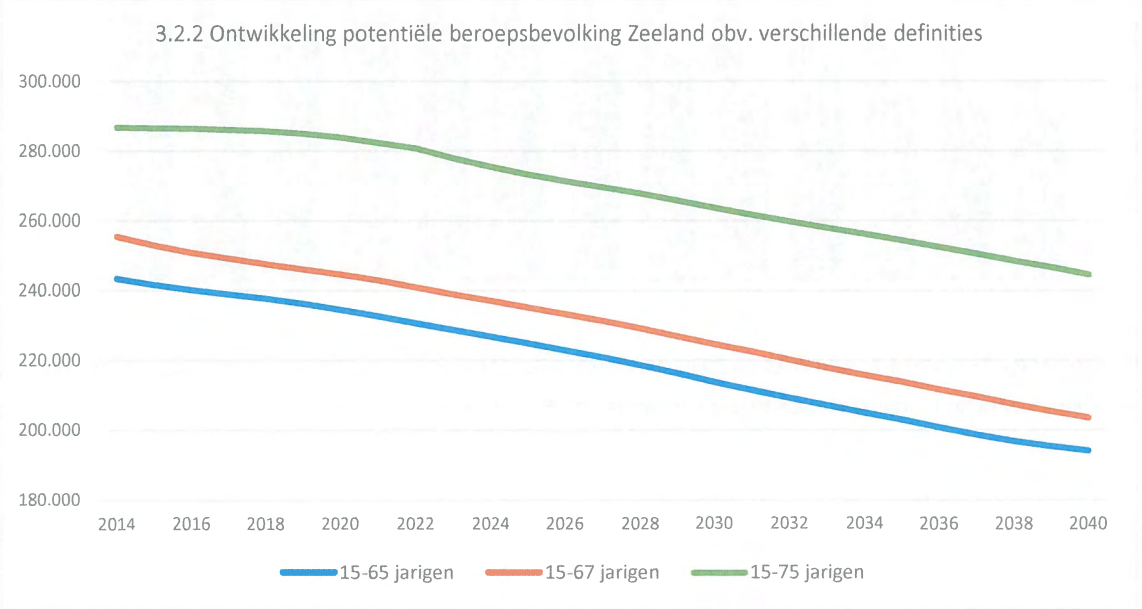

Het percentage 65+ neemt tussen 2014 en 2030 sterk toe in elke gemeente. Opvallend is dat de kustgemeenten de hoogste percentages hebben in tegenstelling gemeenten als Reimerswaal en Tholen.

3.2. Potentiële beroepsbevolking

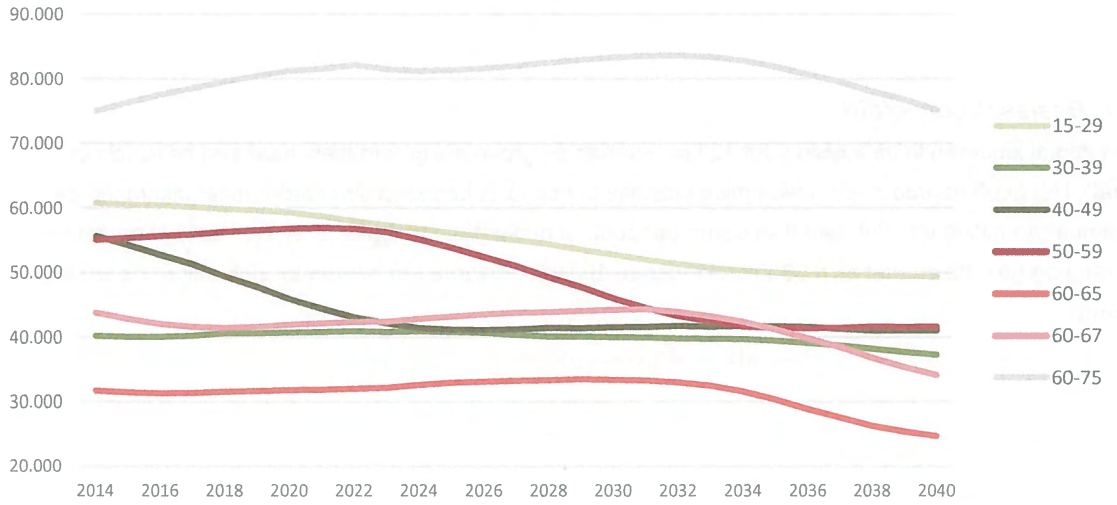

Figuur 3.2.1 is een weergave van de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking van Zeeland. De cijfers tot 2013 zijn waargenomen ontwikkelingen, daarna gaat het om prognosecijfers. De stijging van de afgelopen jaren slaat om in een sterke daling die zich per direct inzet. De potentiële beroepsbevolking bestaat uit de bevolkingsgroep in de leeftijd van 15 tot 65 jarigen. De daadwerkelijke beroepsbevolking staat onder invloed van de arbeidsparticipatiegraad. Door recente ontwikkelingen in de participatiegraad zijn de prognose cijfers voor de beroepsbevolking onzeker. In dit hoofdstuk wordt daarom alleen gekeken naar de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking.

De definitie van de potentiële beroepsbevolking is *het deel van de bevolking dat gelet op zijn leeftijd in aanmerking komt voor deelname aan het arbeidsproces* (CBS). Door het verhogen van de AOW leeftijd naar 67 jaar en de per 1 januari 2015 in werking tredende internationale definitie; is in figuur 3.2.2 de prognose van de potentiële beroepsbevolking op basis van deze verschillende definities weergegeven.

Figuur 3.2.3 Ontwikkeling potentiële beroepsbevolking per leeftijdsgroep

De daling van de potentiële beroepsbevolking wordt eerst voornamelijk veroorzaakt door het kleiner worden van de groep 40-49 jaar op kort termijn. Op langere termijn maakt juist de groep 50-59 jaar een daling door.

Figuur 3.2.4 Ontwikkeling potentiële beroepsbevolking per leeftijdsgroep 2014-2040 (cumulatief)

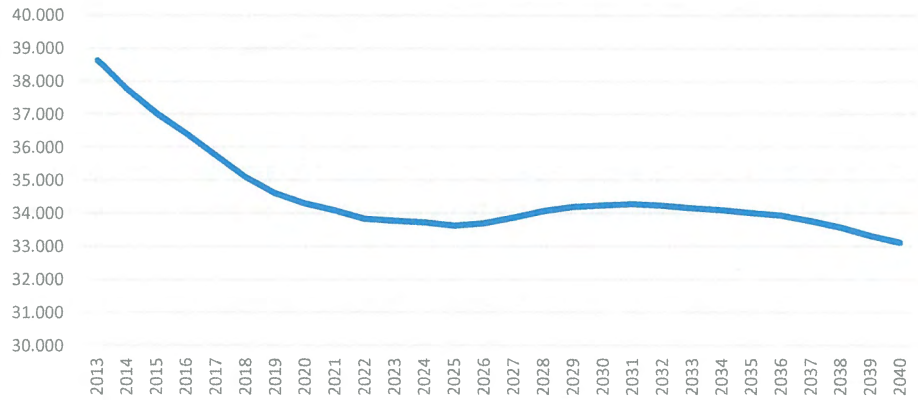

De potentiële beroepsbevolking van Zeeland neemt de komende jaren flink af. Tot 2040 is een afname van ruim 50.000 personen in de leeftijdsgroep 15-67 jaar voorzien. Ten opzichte van 2014 betekent dit een afname van ruim 30%. De afname doet zich absoluut èn relatief het meest voor bij de groep 40-49 jaar en 50-59 jaar.

3.3. Basisschoolleeftijd

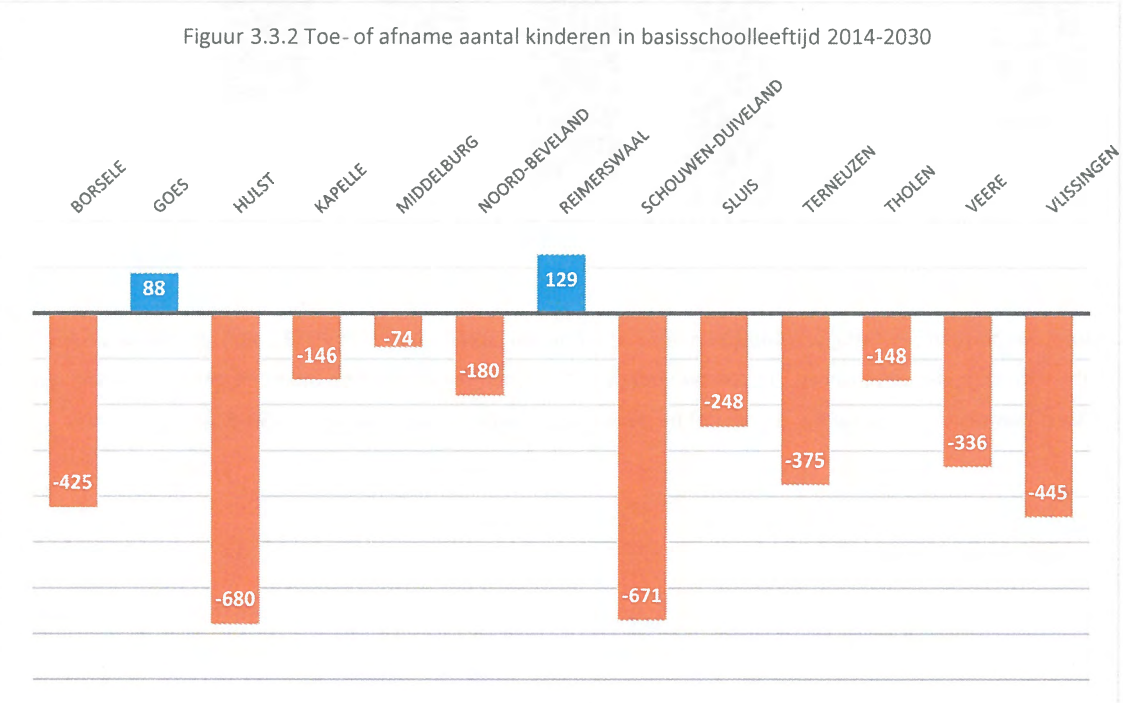
Het aantal kinderen in de leeftijd 4 tot 12 jaar vormen de groep die grotendeels naar een basisschool gaat[1]. Het geeft daardoor een belangrijke indicatie in hoeverre basisscholen verder moet inkrimpen en wanneer de daling van het aantal kinderen ophoudt. In onderstaande figuur is te zien dat het aantal kinderen nog gaat dalen met zo'n 5000 de komende 10 jaren. Daarna lijkt het aantal zich enigszins te stabiliseren.

Figuur 3.3.1 Aantal kinderen in de basisschoolleeftijd 4-12 jaar

In onderstaand figuur is de toe- of afname van het aantal kinderen in de leeftijd 4 tot 12 jaar weergegeven. Opmerkelijk is de groei in Goes en Reimerswaal, terwijl andere gemeenten een daling laten zien. In gemeenten als Borsele, Hulst en Schouwen-Duiveland gaat het om relatief forse aantallen.

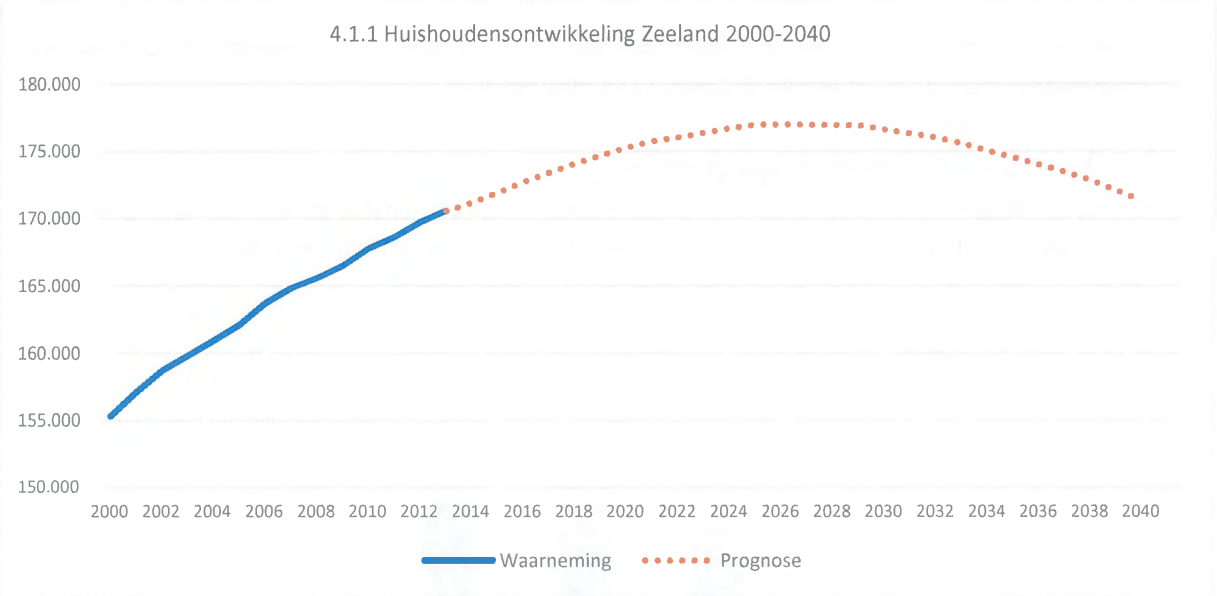
Figuur 3.3.2 Toe- of afname aantal kinderen in basisschoolleeftijd 2014-2030

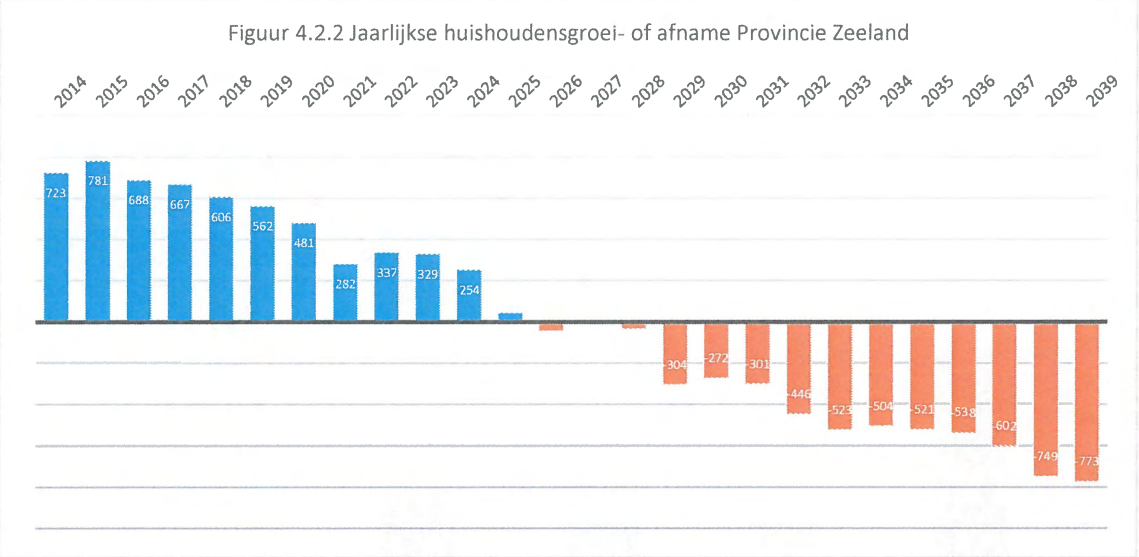
[1] De basisschoolpopulatie kan ook worden berekend door 4 tot 11 jarigen op te tellen bij 30% van de 12 jarigen, soms wordt ook 50% gebruikt.

4. Huishoudens

4.1. Huishoudensgroei- en afname

In tegenstelling tot de bevolkingsomvang, groeit het aantal huishoudens de komende jaren nog. Op basis van de prognoses groeit het aantal huishoudens nog tot het jaar 2026 tot een maximum van 176.998 huishoudens. De maximum groei bedraagt 5755 huishoudens. Het aantal huishoudens blijft nog groeien doordat ouderen steeds langer zelfstandig blijven wonen en door de individualiseringstrend. De gemiddelde huishoudengrootte blijft afnemen waardoor meer woningen nodig zullen zijn. Na 2027 begint het aantal huishoudens te dalen met 5623 tot 2040. Dit wordt veroorzaakt door het toenemende sterfteoverschot waardoor meer huishoudens ophouden te bestaan (door sterfte of verhuizing naar intramurale huisvesting) dan er huishoudens bijkomen (bijvoorbeeld jongeren die zelfstandig gaan wonen)

De groei van het aantal huishoudens kan gezien worden als een indicator hoeveel woningen er nog gebouwd moeten worden. Er dient echter wel rekening gehouden te worden met de bestaande leegstand/woningoverschot dat de afgelopen jaren is ontstaan. Het slopen van (particuliere) woningen heeft

daarbij veel aandacht, om ruimte te creëren voor nieuwbouw van gewenste woningen en daarmee ook de verbetering van de kwaliteit van de Zeeuwse woningvoorraad.

4.2. Huishoudentypen en leeftijdsgroepen

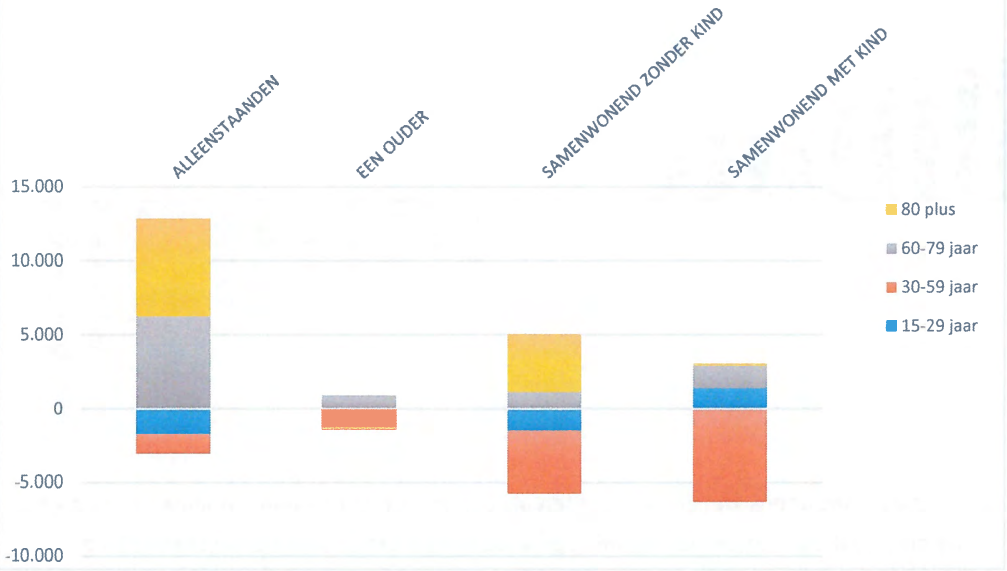
Onderstaand figuur laat zien dat de huishoudensontwikkeling voornamelijk plaatsvindt bij de groep alleenstaanden, in het bijzonder de groep alleenstaande ouderen van 60 jaar en ouder.

Figuur 4.2.1 Ontwikkeling huishoudenstypen per leeftijdsgroep 2014-2030

Tot 2030 zal het aantal huishoudens tot 60 jaar afnemen met 14.940, het aantal huishoudens met hoofdbewoners ouder dan 60 jaar neemt tot 2030 toe met 20.294.

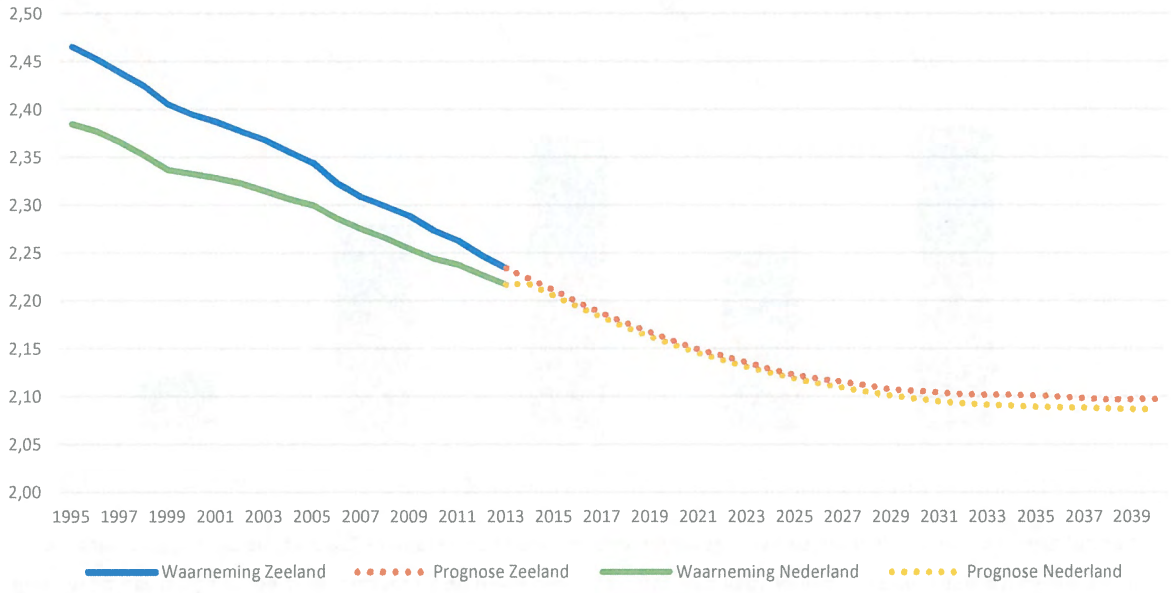
Figuur 4.2 2. Ontwikkeling huishoudenstypen per leeftijdsgroep 2014-2030

Figuur 4.2.2 bevat dezelfde gegevens als 4.2.1 maar is gekanteld. Nu is te zien dat de groei voornamelijk zit bij alleenstaande huishoudens.

Onder invloed van de maatschappelijke trend van individualisering, wordt de omvang van het gemiddelde huishouden steeds kleiner. Zeeland heeft van oudsher een grotere huishoudensomvang vergeleken met de rest van Nederland. Het verschil is als gevolg van de sterke mate van vergrijzing in Zeeland de afgelopen jaren kleiner geworden, er zijn meer alleenstaande oudere huishoudens bijgekomen.

Figuur 4.2 3 Gemiddelde huishoudensgrootte Zeeland en Nederland 1995 tot 2040

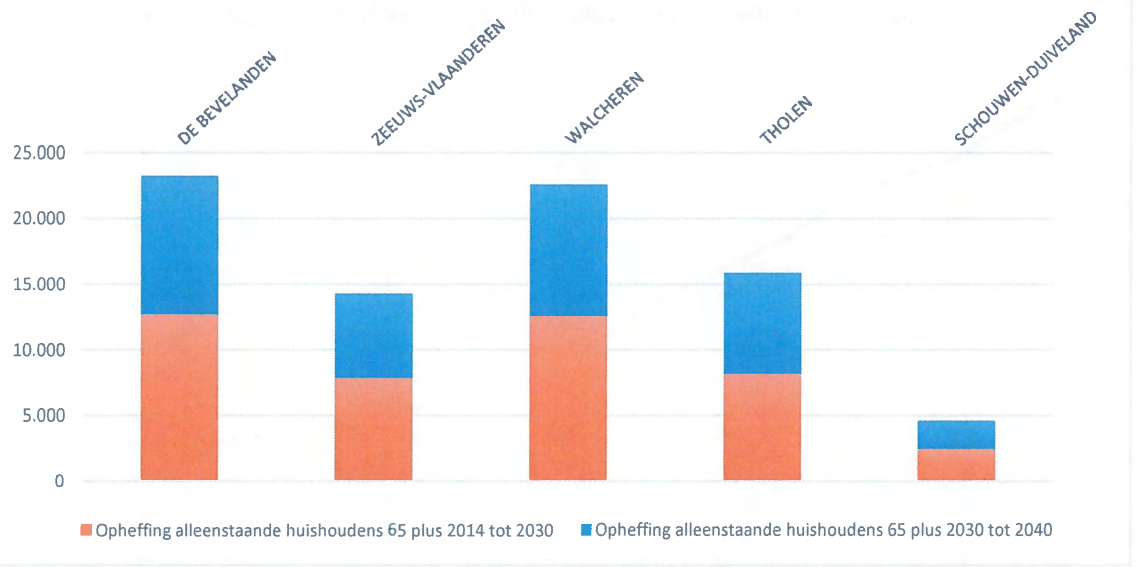

Tot 2023 is een daling van de gemiddelde huishoudensgrootte voorzien. Dit veroorzaakt de groei van het aantal huishoudens. Na 2023 blijft de gemiddelde huishoudensgrootte stabiel en zet vanaf 2026 ook een daling van het aantal huishoudens in Zeeland in.

4.3. Opheffen huishoudens 65+

Naast een groei van het aantal eenpersoonshuishoudens is een andere ontwikkeling gaande. Gelijktijdig met de vorming van nieuwe eenpersoonshuishoudens, worden ook eenpersoonshuishoudens van 65 jaar en ouder opgeheven. Het opheffen van een huishouden kan meerdere oorzaken hebben. Het kan hierbij gaan om oudere alleenstaanden die komen te overlijden, waardoor het huishouden wordt opgeheven. Het betreft hier ook de groep die op enig moment (eventueel) opgenomen wordt in een verpleeghuis.

Figuur 4.3. Opheffing alleenstaande huishoudens 65 plus 2014 tot 2040

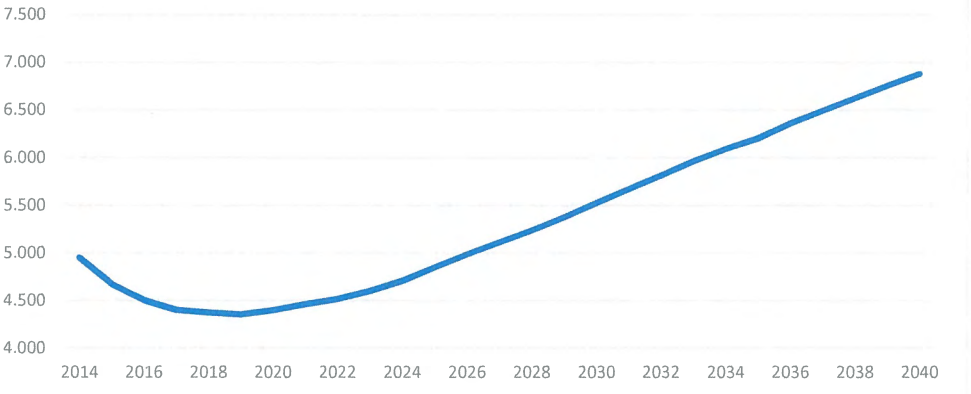

Het opheffen van deze huishoudens heeft gevolgen voor de woningvoorraad in Zeeland. De woningen waarin de groep alleenstaanden woont, voldoet vaak niet aan de actuele eisen en behoeften. Met het verlaten van de woning door de oudere komt de verouderde woning op markt. Wanneer er sprake is van een lage druk op de woningmarkt door o.a. huishoudendaling vormen deze woningen een kwetsbaar deel van de woningvoorraad waar veel in geïnvesteerd moet worden.

4.4. Verpleeghuizen

De ontwikkelingen in de zorg, waardoor ouderen gedwongen worden langer zelfstandig te blijven wonen, hebben ook invloed op het aantal woningen gevestigd in verpleeghuizen. Voor de komende jaren tot 2020 wordt een afname van het aantal woningen in verpleeghuizen voorzien. Na 2020 slaat het om in een sterke toename van het aantal verpleeghuiswoningen. Op basis van deze verwachtingen komt er de komende jaren veel zorgvastgoed leeg te staan, als gevolg van de afname van het aantal tehuisbewoners.

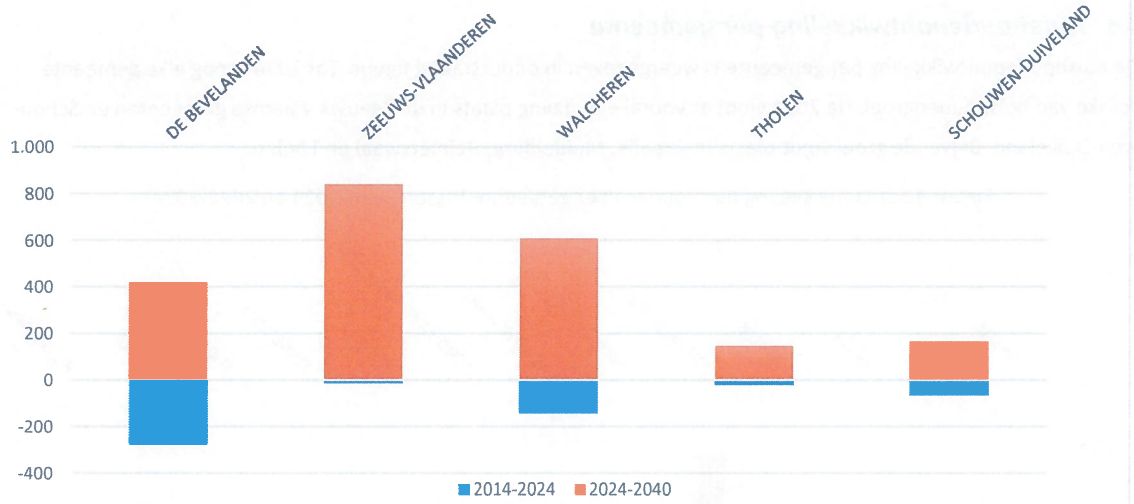
Figuur 4.4.1 Ontwikkeling aantal personen in verpleeghuizen in Zeeland

De toename van de vraag naar woningen in verpleeghuizen wordt voor het grootste deel veroorzaakt door de vergrijzing van de Zeeuwse bevolking. De groep ouderen, 60 jaar en ouder, neemt de komende jaren verder toe. Deze

groep bereikt op een bepaald moment de leeftijd en gezondheid waardoor een woning in de vorm van een verpleeghuis noodzakelijk is.

Figuur 4.4.2 Ontwikkeling aantal personen woonachtig in verpleeghuizen per regio

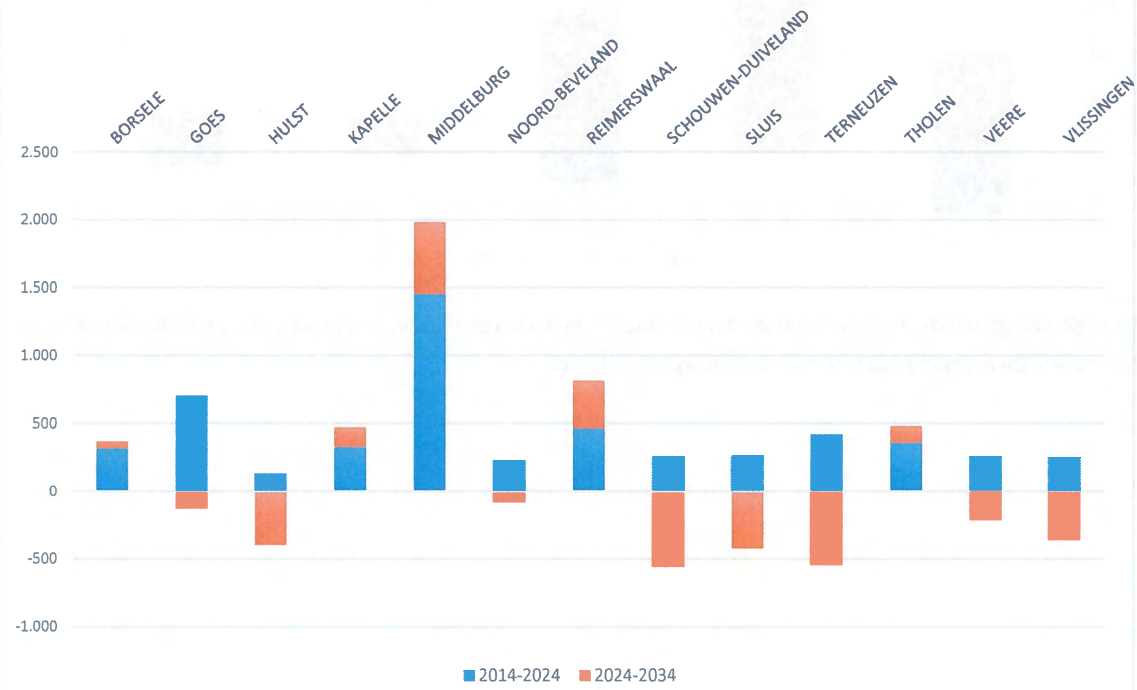

Per regio valt op dat de daling van het aantal personen in een verpleeghuis vooral plaatsvindt op de Bevelanden en Walcheren. De meeste groei is te zien in Zeeuws Vlaanderen.

4.5. Huishoudenontwikkeling per gemeente

De huishoudenontwikkeling per gemeente is weergegeven in onderstaand figuur. Tot 2024 is nog elke gemeente sprake van huishoudengroei. Na 2024 vindt er vooral een daling plaats in de Zeeuws Vlaamse gemeenten en Schouwen-Duiveland. Blijvende groei vindt plaats in Kapelle, Middelburg, Reimerswaal en Tholen.

Figuur 4.5.1 Ontwikkeling huishoudens per gemeente tussen 2014-2024 en 2024-2034

Voor Reimerswaal geldt dat de bevolkingsgroei voornamelijk wordt veroorzaakt door natuurlijke aanwas. De natuurlijke aanwas is terug te zien in de huishoudenstype. Voor Reimerswaal is een groei van het aantal gezinnen met kinderen voorzien, evenals Goes.

De gemeenten in Zeeuws-Vlaanderen als ook Middelburg en Vlissingen groeien voornamelijk als gevolg van het aantal eenpersoonshuishoudens. Voor deze gemeenten geldt dat er voor de komende jaren groei is verwacht van het aantal buitenlandse migranten. Het positieve buitenlandse migratiesaldo is ook terug te zien in de groei van het aantal eenpersoonshuishoudens.

Figuur 4.5.2 Ontwikkeling huishoudenstype per gemeente 2014-2024

Figuur 4.5.3 Ontwikkeling huishoudenstype per gemeente 2024-2034

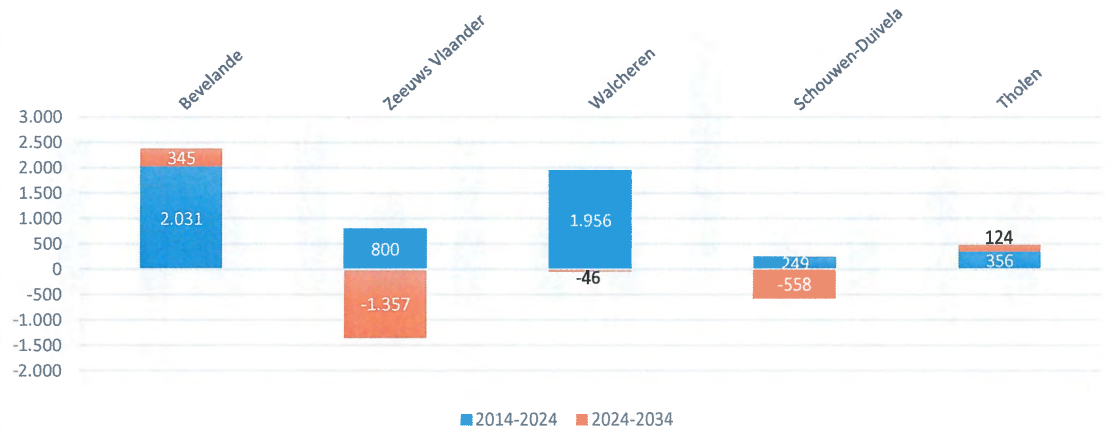
Na 2024 is de huishoudengroei kleiner, maar nog steeds vooral een groei in het aantal alleenstaande huishoudens.

4.6. Regio's

Voor het woonbeleid is de ontwikkeling per regio van belang. Regio's vormen eigen woningmarktgebieden waar regionale woningmarktafspraken voor zijn gemaakt. Voor het updaten van deze afspraken vormt deze prognose de basis. In onderstaand figuur is de ontwikkeling van het aantal huishoudens te zien voor de komende tien jaar en de

tien jaren erna. Na 2024 vindt een daling plaats van het aantal huishoudens in alle regio's behalve Tholen en de Bevelanden.

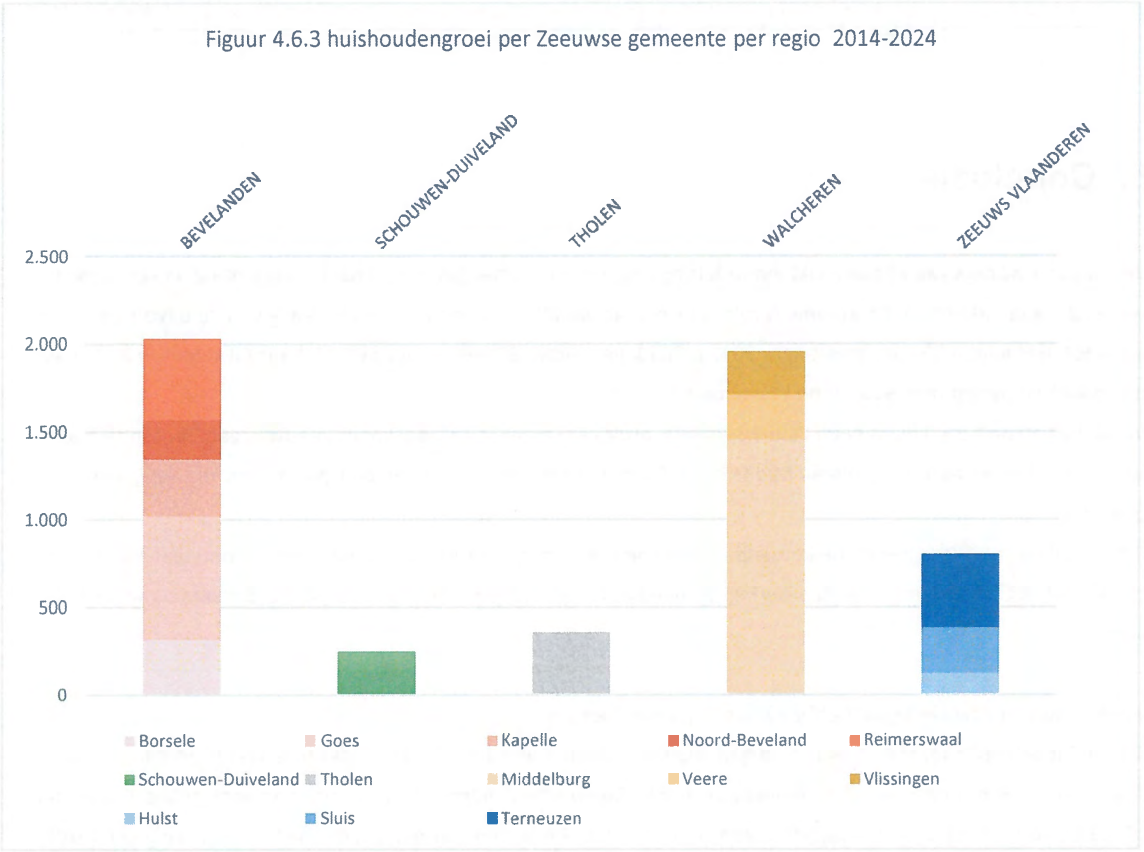
Figuur 4.6 Ontwikkeling huishoudens per regio tussen 2014-2024 en 2024-2034

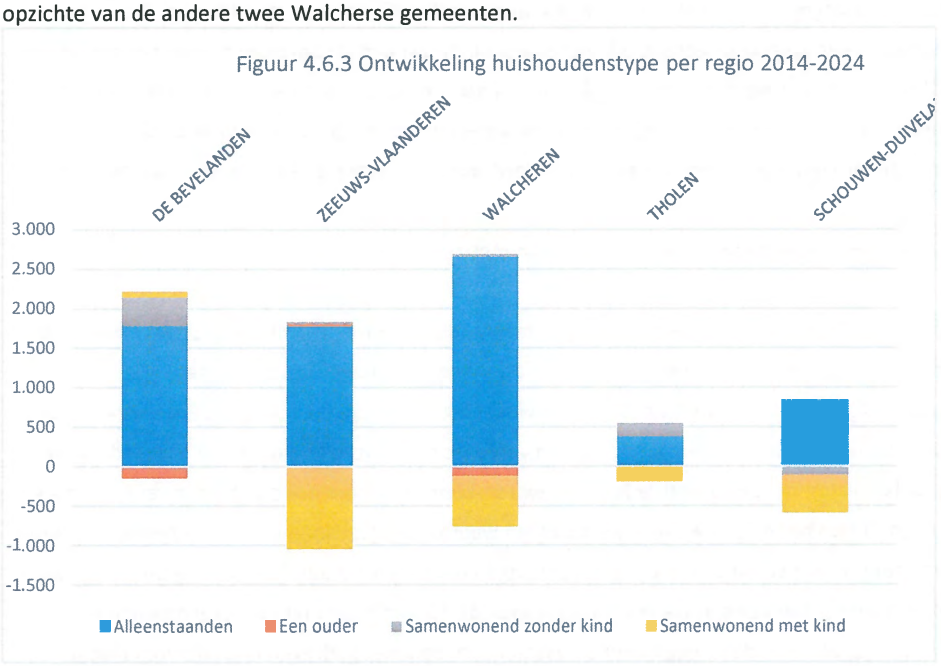
In figuur 4.6.2 is te zien dat bij de berekening van de woningbehoefte voor de komende tien jaar bij vorige prognose een hoger aantal werd bepaald dan bij deze prognose het geval is. Alleen Zeeuws Vlaanderen blijft qua behoefte op peil. Gezien de jaarlijkse afname van de huishoudengroei (zie figuur 4.2.2) en de in zijn algemeenheid lagere prognose is dit niet verwonderlijk.

Figuur 4.6.2 woningbehoefte (10 jr) volgens oude en nieuwe regionale wonigmarktafspraken

In figuur 4.6.3 is de huishoudengroei per Zeeuwse gemeente weergegeven. Opvallend is dat de groei van het aantal huishoudens binnen alle regio's een redelijke afspiegeling vormt van de omvang van de gemeente. In de regio de Bevelanden heeft Goes echter een lagere huishoudengroei dan verwacht kan worden op basis van haar centrumpositie binnen de Bevelanden. In de regio Walcheren is opvallend hoe hoog de huishoudengroei van Middelburg is ten opzichte van de andere twee Walcherse gemeenten.

In figuur 4.6.3 is weergegeven welke type huishoudens in de periode 2014-2024 nog gaan groeien. De ontwikkeling lijkt sterk op die van Zeeland totaal. Het aantal eenpersoonshuishoudens neemt toe en het aantal gezinnen met kinderen neemt sterk af.

5. Conclusie

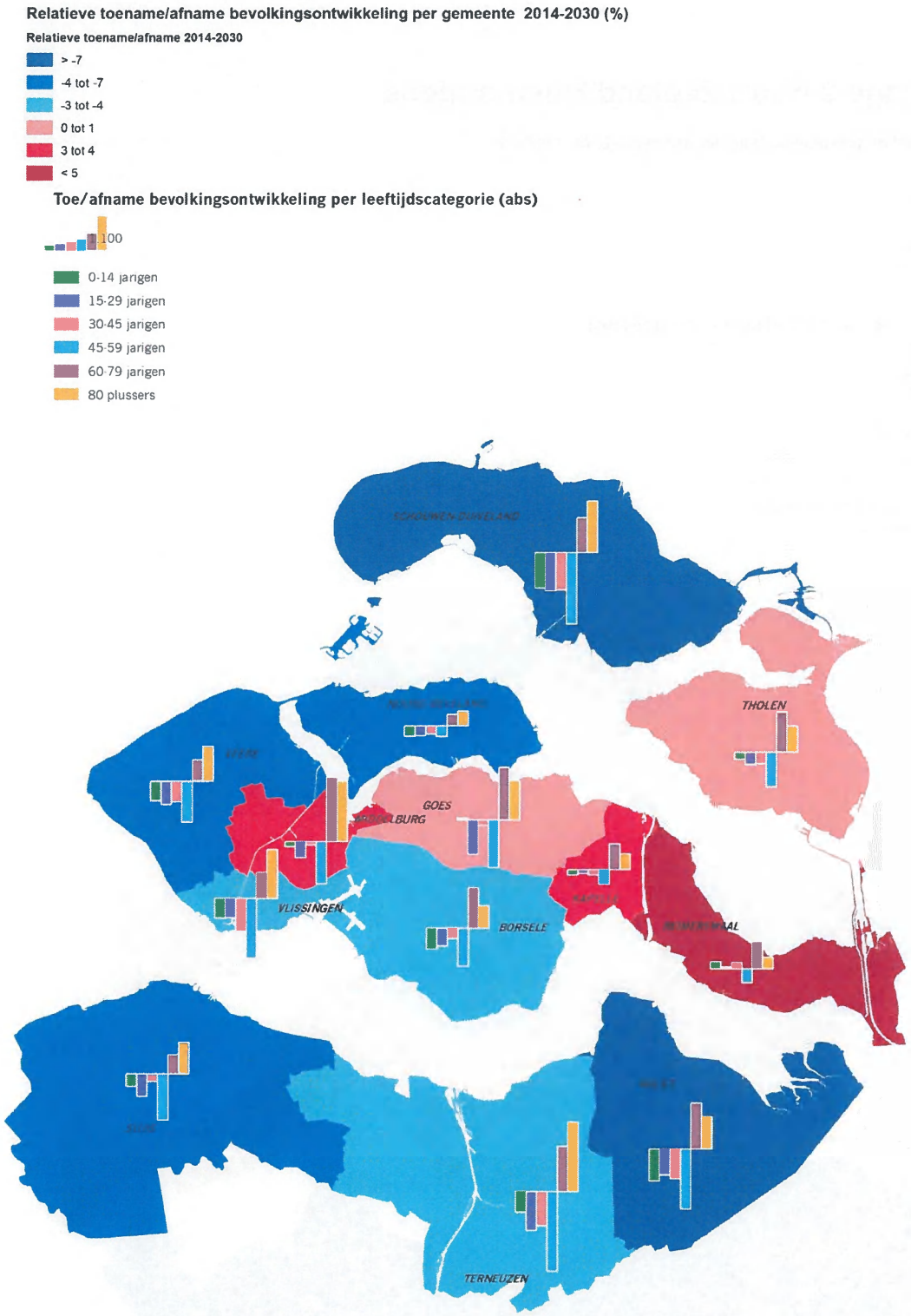
Het aantal inwoners van Zeeland lijkt inmiddels zijn top bereikt te hebben en zal naar verwachting de komende jaren verder gaan afnemen. De afname is relatief klein, de verandering van de samenstelling van de bevolking is echter groot. Het aantal 65+ ers groeit naar 30% in 2030, het aantal 80+ers verdubbelt. Het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd neemt met 5000 af de komende tien jaar.
De daling van de bevolking is geen Zeeuws-Vlaams probleem meer, nu steeds meer Zeeuwse gemeenten te maken krijgen met bevolkingsdaling. Alleen Middelburg, Reimerswaal, Kapelle, Tholen en Goes blijven voorlopig nog groeien.
Het aantal huishoudens neemt de komende jaren nog toe met zo'n 5700, met name door het ontstaan van meer eenpersoonshuishoudens. Individualisering ligt hieraan ten grondslag als ook het langer zelfzelfstandig wonen van ouderen.

Bovenstaande ontwikkelingen hebben (beleids)consequenties.
De woningbehoefte verandert, waar tijdig op ingespeeld moet worden. Omdat ouderen langer thuis blijven wonen dan voorheen is het de vraag of de benodigde woningbouw alleen ingezet moet worden op deze groep. Omdat na 2026 het aantal huishoudens even snel daalt als het de komende tien jaar nog stijgt, ontstaat een lastig vraagstuk. Er moet veel nieuwbouw gepleegd worden om de woningvoorraad klaar te maken voor de toekomst. De toekomst vraagt energiezuinige woningen voor een andere huishoudentypes, en tegelijkertijd sloop van de niet toekomstbestendige woningen.
Ook ten aanzien van onderwijs, mobiliteit, zorg, en werkgelegenheid worden uitdagingen verwacht. Als gevolg van een afname van het aantal leerlingen zal ook het aantal basisscholen verder afnemen. Afstanden voor het volgen van onderwijs worden groter, wat zorgt voor een mobiliteitsvraagstuk. Naast een afname van het aantal scholen zullen ook het aantal overige voorzieningen afnemen. Bewoners moeten in de toekomst een grotere afstand afleggen om gebruik te kunnen maken van de voorzieningen. Bereikbaarheid wordt als gevolg van deze ontwikkeling belangrijker en complexer. Mobiliteitsvraagstukken moeten benaderd worden via de fysieke als ook de digitale weg.

Al deze veranderingen brengen ook leegstand in allerlei vastgoed met zich mee.

De veranderingen in de zorg zorgen ervoor dat ouderen langer zelfstandig thuis moeten blijven wonen. Om in aanmerking te komen voor een verzorgings- of verpleeghuis moet de zorgindicatie hoger zijn dan in het verleden. Ouderen blijven langer zelfstandig wonen, waarbij de nodige zorg wordt ingekocht en aan huis geleverd (extramuralisering). Gevolg hiervan is dat het aantal plaatsen dat nodig is in verzorgings- en verpleeghuizen de komende jaren iets afneemt. Doordat de bevolking van Zeeland steeds ouder wordt, komt de vraag naar plaatsen in verzorgings- en verpleeghuizen over 10 jaar uit op het niveau waarop we nu zitten waarna het gaat stijgen. Hoe kunnen we ouderen beter begeleiden bij/attenderen op het feit dat ze tijdig aanpassingen moeten doen aan hun woning om langer zelfstandig te kunnen blijven wonen? Wat kunnen we in de tussenliggende 10 jaar doen met het leegkomende zorgvastgoed? En wat doen we met al het andere leegkomende vastgoed, al dan niet gedreven door demografische processen, zoals boerderijen, kerken, kantoren, bedrijfsgebouwen, winkels, etc.
Al dit soort vraagstukken vraag om een samenhangende aanpak en vooral samenwerking van overheid, organisaties, marktpartijen en inwoners. Dit krijgt vaste vorm in het programma Nieuwe Wegen.

6. Bijlage 1 Kaart Zeeland Bevolking

7. Bijlage 2 Kaart Zeeland Huishoudens

